

ՈՅԵՆՆ
№ 6 1979 Յ.

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԿՐԱԿԱՆ

„საქართველოს პალი“

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის
ფოვლელოგიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მზა-
ტერულ-ლიტერატურული ფურნალი.

«САРТВЕЛОС КАЛИ»

Ежемесячный общественно-политический
и художественно-литературный журнал
ЦК КП Грузии.

ჩვენი საქმეები

ბავშვები!
მათ ჩვენი ცხოვრების ყვაილესს აკვირებით, ყვაილესს, რომ-
ლებიც თანაბარი უფლებით მოდიან ამ ქვეყნად, თანაბრად ესა-
ჭიროებათ სივრცე და შუქი, სითბო და ზრუნვა. ყველა მათგანს
ხომ საკუთრივ თავისი ელფერი და ნიჭიერება აქვს და რა ზღა-
პრულად მშვენიერი იქნებოდა ჩვენი სამყარო, ყველა ეს ნიჭი
რომ ლალად გაიფურჩქნის და გაიშალოს.

ბავშვის სული დაუნერღლი დაფაო — ვამბობთ.
ბავშვის სული ჭურჭელია, რომელსაც ჩვენ ვასებთ — მახ-
ლობები, საზოგადოებრიობა. და რა უდიდესი სიფაქივე გემარ-
თებს, რა ურთულესი პასუხისმგებლობა გვაკისრია, რადგან
ვიცით: „სკოპასა შიგან რაცა დგას, იგივე გადმოიწინდება“.

რადგან ვიცით: თუ როგორი დაიზრდებიან ეს ბავშვები —
კეთილნი თუ გულქვანი, კაცთმოყვარენი თუ კაცთმოძულენი,
ჯანმრთელნი თუ სნეულნი, განათლებულნი თუ უმეცარნი —
ეს განასაზღვრავს კაცობრიობის მომავალს.

და ამიტომ ველავთ, როდესაც ვიცით, რომ გაერთიანებულ
ერთა ორგანიზაციის ბავშვთა ფონდისა თუ შრომის საერთაშო-
რის ორგანიზაციის მონაცემებით, სოციალისტური სამყაროს
ნიღმა მცხოვრები, ასობით მილიონი ბავშვი მოკლებულია ნორ-
მალური ზრდისა და განვითარების მინიმალურ პირობებსა და
ნძიშე შრომით ირჩენს თავს;

როდესაც ვიცით, რომ თანამედროვე სამყაროში მცხოვრები
მეოთხედი მილიარდი ბავშვი იტანჯება შიმშილითა და სნეულე-
ბებით;

როდესაც პანამერიკის ჯანმრთელობის ბიუროს ცნობით, უკა-
ნასკნელი ათი წლის განმავლობაში, ლათინურ ამერიკაში სამე-
დიცინო დახმარებას მოკლებული 7,5 მილიონი ბავშვი დაიღუპა.
ჩვენი საუკუნის ორი უდიდესი ომის ხანძარმა — პირველმა
და მეორე მსოფლიო ომმა მრავალი მილიონი ბავშვის სიცოცხლე
და კეთილდღეობა შთანთქა, გვიმრავლა ობოლი, უსახლკარო და
გაჭირვებული.

შემდეგ ხიროსიმა, ნაგასაკი...
და თითქოს ყველა ეს უბედურება არ კმაროდა გლოვად, შრო-
მად და გაფრთხილებად, რომ კიდევ ომის ახალ-ახალი კრები
გაჩნდა ახლო აღმოსავლეთისა თუ ინდო ჩინეთის მიწა-წყალზე.
და ისევე მსხვერპლი, ნგრევა, განადგურება, რაც ყველაზე მძი-
მედ ბავშვების სათუთსა და სუსტ მხრებს აწევბა.

მშვიდობა აჭირდება კაცობრიობას და პირველ რიგში ბავ-
შვებს, როგორც წყალი, როგორც ჰაერი.

რამდენი მილიონი ბავშვის ჯანმრთელობისა და კეთილდღეო-
ბის უზრუნველყოფა შეიძლება იმ სახსრებით, რაც დღეს მსო-

საქართველოს საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

ფლიო შეიარაღებულ იხარჯება, რამდენი საცხოვრებელი სახლის, სკოლის, ბაგა-ბაღის, საავადმყოფოს მშენებლობა...

და შეუძლებელია, ჩვენს განათლებულ საუკუნეს, მის პროგრესულად მოაზროვნე ადამიანებს არ აფიქრებდეს სილატაკესა და უმეტერებაში დამზრალი ბავშვების ბედი.

ამ დაფიქრების შედეგად შეიქმნა და გამოქვეყნდა ბავშვთა უფლებების დეკლარაცია გაერთიანებულ ერთა ორგანიზაციის მიერ. ეს იყო 1959 წელს. ამ 20 წლის მანძილზე მსოფლიოს პროგრესული ძალების ბრძოლის შედეგად, მთელი რიგი ქვეყნების ბავშვთა ცხოვრებაში სასიკეთო ცვლილებები მოხდა.

გაერთიანებულ ერთა ორგანიზაციამ წლებიდან 1979 წელი ბავშვის საერთაშორისო წელიწადად გამოაცხადა, რათა შეიმონდეს, რა გაკეთდა ამ წლების მანძილზე, რა პრობლემითა მოგვარებაა ახლა აუცილებელი.

დღეს მსოფლიოს 123 ქვეყანაში არის შექმნილი ეროვნული კომიტეტები, ბავშვის წელიწადის უმაღლეს დონეზე ჩასატარებლად.

და, მართალია, მოზარდი თაობის ბედნიერებისათვის ბრძოლა და მრომა აგერ, ექვს ათწლეულზე მეტია, რაც ჩვენი სოციალისტური საზოგადოებრიობის ცხოვრების ნორმად არის ქცეული, და რომ ყოველი ახალი წელიწადი ბავშვების კეთილდღეობის შემდგომ სრულყოფაზე ზრუნვით იცავდება და მთავრდება, მაგრამ „ბავშვის საერთაშორისო წელიწადიან“ დაკავშირებით, გარდა საერთო საკაცობრიო მოძრაობაში გულმხურვალე მონაწილეობისა, ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებასაც უნდა გადავხედოთ, რადგან ჯერ კიდევ ბევრი რამ გვაქვს მოსაკვარებელი — საზოგადოებრივი ცხოვრების ყოველდღიურ განვითარებასთან ერთად, ხომ ახალ-ახალი პრობლემები წარმოიქმნება, რომელთა გადაჭრას მცირე შრომა და სახსრები როდი ესაჭიროება.

„ბავშვის წელიწადს“ ჩვენს ქვეყანაში წინ უძღოდა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდიანის, სსრკ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის ანხ. ლ. ი. ბრენვეის განთხვავებული ცენტრალურ ტელევიზიაში. ამხანაგმა ლ. ი. ბრენვემ ალნიშნა-რა ის დიდი საქმიანობა, რომელსაც საბჭოთა მთავრობა და კომუნისტური პარტია ეწევა ჩვენი ბავშვების საკეთილდღეოდ. მოგვიწინადა, ყურადღება გავამჩნიოთ ჯერ კიდევ მოსაკვარებელ საკითხებზე, და ამავ დროს ჩვენი წვლილი შეიტანოთ ბავშვის წელიწადის მიერ დასახრული ამოცანების გადაწყვეტაში. „ბავშვები ხომ ჩვენი მომავალია — თქვა ამხ. ლ. ი. ბრენვემ — მათ უნდა განაგრძონ თავიანთი მამებისა და დედეების საქმე, დარწმუნებული ვარ, ისინი ცხოვრებას ქვეყნად უკეთესსა და ბედნიერს გახდიან, ჩვენი ვალი კი არის, რომ ვეცადოთ, რათა არც ერთი ხალხის ბავშვებმა არ იყოდნენ, რა არის ომები, რომ მათ მშვიდი სასიხარულო ბავშვობა ჰქონდეთ“.

დღეს ჩვენს რესპუბლიკაშიც ამ მიმართებით დიდი მუშაობა გაშლილი. მონაშდება ბავშვთა აღზრდელთაობი, სამკურნალო, კვებისა თუ სხვა დაწესებულებების დადგენილი დონე — ბავშვთა ფიზიკური, გონებრივი, მორალური, ესთეტიკური აღზრდის პირობები, ისახება ღონისძიებები, კონტროლდება მათი შესრულება.

ამ ვითარებაში ვეზირობთ ბავშვთა საერთაშორისო დღეს — პირველ ივნისს.

სკკპ XXV ყრილობის მიერ დამტკიცებული, ჩვენი ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკა, რომელიც სხვა უამრავ სიკეთესთან ერთად, მიზნად ისახავს დედობა და ბავშვთა კეთილდღეობის შემდგომ აღმავლობას, მშვიდობის განმტკიცებას, ხალხთა ბედნიერებისათვის ბრძოლას, განუხრელად ხორციელდება.

ამ დღიად მიზნებისათვის იბრძვის, შრომობს და იღვწის მთელი ჩვენი ხალხი.

დავ, ძლევამოსილად, გამარჯვებით ვიღოდეს პირველი ივნისი და „ბავშვის საერთაშორისო წელიწადი“ მთელს მსოფლიოში. სიცოცხლე და ბედნიერება ჩვენს იმედსა და მომავალს — ბავშვებს!

„მე გინი მიერჩევნია“

ცხოვრებაში ყველას თავისი გზა აქვს. სწოლად არჩეულ გზას სიყვითისაქნ მიყვებით. სამტრედიის რაიონის სოფელ ტოლბუკ-სკოლა რომ დაამთავრა, ხორა მეფარიშვილს შრომის სურვილი გაუჩნდა. ეს შეატყუო დედამ და ურჩია: თუ არ დავეშაურება, ქობულეთში წავი, იქ სოფელ მუხაგესტატეში ჩვენი ნათესავი ცხოვრობს — ელიას გარკველით, დავეხმარება და, რაც მთავარია, სწორ გზაზე დაგვიყენებს.

ნორამ დედას დაუჭერა და მუხაგესტატეში ჩავიდა. გულთბილად მიიღეს. და ერთ დღეს კომპიუტერნიების თავმჯდომარეს რევაზ ტყაიებს წაურდენეს...

— სამუშაოს შენს სოფელში ვერ იპოვიდი, თუ რა? — გაოცებით ჰკითხა რევაზმა...

ჩვენს სოფელში ჩაი არ ხარობს. ამხანაგო რევაზ, იქ მხოლოდ მაღალბორი იხატულა და ხილი, მე ჩაი მიჩრეჩენია, ბავშვობიდანვე ჩაის პლანეტაკია მიტაკებთ, ფთობის კრფიას ვისწავლო და თუ შენდობით, არ შეგარჩებენ...

— ყოჩაღ! — მოუწონა თავმჯდომარემ, — შენ ისეთი ჩანხარ, ჩვენს ქალიშვილებსაც შეაუფლოანებ და გაიყოლიებ. ოთაც შემოძლია, დავე-

ბმარები, ხელს შეგიწყობ, დანარჩენი შენ იცი და შენმა ქალობამ.

იმ წელს ნორას ნახევარი ჰექტარი ჩაის პლანტაცია გაუბიროვნეს. გაიხარა მეოცნებე ქალიშვილმა, მწევანე ბუჩქებს თვალისჩინოვით მოუვარა, გაწმინდა ეკალბარდისა და ბალანისაგან, ნორჩი დუყების კრეფაც ისწავლა, დაოსტაუნდა და რამდენიმე წლის შემდეგ სამაგალითო მეჩაიე დიდვა.

მოულოდნელ სიხარულსა და კმაყოფილებას ეერ ფარავდა რევებ ტაკოქე. ქალი კი არა, ცეცხლია, ნორამ თუ ასე იმარჯვა, დიდება არ დაიგვიანებს, რესპუბლიკის სახელოვან მშრომელ ქალთა რიგებში ჩადგებაო.

არ კლებოდა კოლმეურნეობის თავაკი: ნორა მეფუარშიგო ყოველწლიურად ზრდიდა ჩაის ფოთლის კრეფის მაჩვენებლებს, იღებდა სარეკოლო მოსავალს და მისი გამორჯე ხელების ქებაც ისმოდა. არ დაგიძალავთ და, ზოგი გაეკრევებასაც გამოთქე-მდა: როგორ, თქვენი ჭირიმე, რაღაც არა გვეჭერა, წუთში კილოგრამი ჩაის ფოთოლი მოკრიფოსო.

— არა გვერათ და ნუ გვერათ! — მიუტებდა კოლმეურნეობის ახალი თავმჯდომარე თეურათ მენალარიშვილი, — ჩემი თვლით რომ არ მენახა, იქნებ მეც დაეპევებულიყავი, მაგრამ ჩემთან ერთად იყენენ გახეთებისა და რადიოს კორესპონდენტები, მათაც ძალიან ანტერესებდათ და თავად დარწმუნდნენ...

კარგა, ადამიანს შრომა რომ უფასდება. როგორც წარჩინებული მეჩაიე, ნორა კომუნისტური პარტიის რიგებში მიიღეს, შრომის წითელი დროშის ორდენით დააჩილდოვეს, ოქტომბრის რევოლუციის ორდენიც გადასცეს, სამჯერ სახალხო მეურნეობის მიღწევათა გამოფენის ოქროს მედალიც ხვდა წილად. ერთი სიტყვით, დიდება და სახელო არ აკლია.

შარშან კი? შარშან სარეკოლოდ მოსავალი მოიწია მოსაველლად გაპიროვნებულ ნაკეობზე — თორმეტე ტოზა ჩაის ფოთოლი მოკრიფა და თავისი წელიწადი შეიტანა რესპუბლიკის მეჩაიეთა წინამძღუდასხული საბატოი და საბრძოლო ამოკანის პირნათლად შესრულებამო.

ადამიანს პატარა სიხარულიც ჰყოფნის. პეერჯერ თუქვამს ნორას: — სიბოხსა და მხარდაჭერას რომ არ ვეპიზობდე, აჭარამო ერთ დღესაც არ მოვიციდიდი, დავებრუნდებოდი ჩემს მშობლიურ ტოლემში და სამუშაოს იქაც მომცემდნენ, მაგრამ ძენელია ასეთი ადამიანების მიტოვებო.

რუსული პოეზიის გენია

წლულს რუსული პოეზიის გენიის — ალექსანდრე სერგეის ძე პუშკინის დაბადების 180-ე წელი შესრულდა. დიდა პუშკინის შემოქმედების მნიშვნელობა. მაღალ საეპოპრიო კვარცხლბეგე მდგარი პოეტი მარადიულია და უკვდავი. მისი ცხოვრება, მისი აზრი და სიტყვა ფრთაშესხმული, მგზნებარე მონოღმბა თვისუფლებსა, პუმანიზმისა, ტემპარტი კაცობისა. საქართველოში განსაკუთრებულად უყვართ და აფასებენ პუშკინის გენიას; გვემაყვება, რომ პუშკინის მუზა ჩვენი მამულის შთაგონებითაც იყო გაბრწყინებული, რომ მისი ქნარი საქართველოს და კავკასიას გზნებით უმღერდა.

გვიქმუნი ღოთვენი ზეჯანი

ალექსანდრე კუპჩინი

ერთს ძველ მიწურში ლურჯი ზღვის პირად,
 მოხუცი კაცი თავის ცდადარბო
 ოცდაცამეტი წელი ცხოვრობდა.
 მოხუცი ხადით იჭერდა თევზსა,
 დედაბერი კი ართავდა ძაფსა.
 ერთხელ მოხუცმა ზღვას სტოკორცნა ბადე,
 მხოლოდღა შლიამ ამოჰყვა ბადეს.
 მან ხელმეორედ ისროლა ბადე,
 და ზღვის ბლაბი ამოიტანა.
 როცა მესამედ გადაისროლა —
 ბადეს პატარა თევზი ამოჰყვა,
 თევზი ოქროსი, არა უბრალო.
 მოხუცი დაუწყო თევზმა შედარა,
 აღამიანურ ხმით შეევიდარა:
 „გამიშვი ჩემთვის, მოხუცო, ზღვაში,
 სასუილდს მოგცემ უძვირფასესსა:
 თავს გამოვიხსნი, რითაც ისურვებ.“
 ეოცა მოხუცს, თან შეეშინდა:
 „იცდაცამეტს წელს ის თევზაობდა
 და თევზის ხმა არ გაუგონია.
 მოხუცმა თევზი გაუშვა ზღვაში
 და უთხრა სიტყვა ადურისაინ:
 „გწაწალოდღეს დემრთი, შენ, ოქროს თევზო,
 სასუილდს არ გოხოვ არავითარსა;
 გასწი ლურჯ ზღვაში, როგორც გენებოს,
 გაისიერნე იქ თავისუფლად.“
 დაბრუნდა სახლში დედაბერთანა
 და სასწაული უამბო დიდი:
 „დღეს დავიჭირე თევზი პატარა,
 თევზი ოქროსი, არა უბრალო;
 ის ჩვენებურად ლაპარაკობდა,
 მევერდებოდა ზღვაში გაშვებას,
 მამლედდა ძვირფასს გამოსასყიდელს:
 თავს დავიხსნიო, რითაც ისურვებ.
 სასუილდის თხოვნა ვერ გავუბედი,
 იგი ლურჯ ზღვაში ისევ გაუშვი.“
 დედაბერმა კი ქმარი კალმდა:
 „გადაირთ, ბრეეო, ყვეერქო!
 ვერ გამოართვი თევზს სასუილდო?
 რა იქნებოდა ვარცლი გუთმობი?

ჩვენი ხომ თითქმის გახეტოილია“.
 აი, მივიდა მოხუცი ზღვასთან,
 ხელდას, ზღვამ ოდნავ იწყო თამაში,
 ოქროს თევზს ზღვიდან უხმობს მოხუცი.
 მოცურდა მასთან თევზი და ჰკითხა:
 „მითხარ, მოხუცო, რა გნებავს ჩემგან?“
 მან თავის დაკვრით ასე მიუგო:
 „შექმენ მოწყალე, ხელშეიფვე თევზო,
 ჩემმა ბებერმა მოლაღ გამომლანდა,
 არ მომასვენა მოხუცებულსა:
 მას უნდა ვარცილო ჰქონდეს ახალი,
 ჩვენი კი თითქმის გახეტოილია“.
 თევზმა ბერაკაცს ეს უახსუხა:
 „წუ დალონდები, გაბრუნდი შინა,
 და იქ დაგვდემა ვარცილი ახალი“.
 როცა დაბრუნდა მოხუცი, ნახა
 ახალი ვარცილი უდგას დედაბერს.
 ქმარს კი უმეტეს ლანძღვით დაუბედა:
 „ბრეეოე ყოფილხარ და მოლაღ სულელი!
 თევზისთვის ვარცილი რომ გიხოვია,
 რა ხიერია განა მაგ ვარცილი?
 გაბრუნდი იხვე; რეგვენი, თევზთან,
 თაუვიანი ცეო, შესიხოვე ქოხი“.
 აი წავიდა მოხუცი ზღვისკენ
 (ლურჯი ზღვა შავად ამკვრეულყო),
 ოქროს თევზს უხმობს ის ხელმეორედ;
 მოცურდა მასთან თევზი და ჰკითხა:
 „მითხარ, მოხუცო, რა გნებავს ჩემგან?“
 მან უახსუხა თაუვიანსცემი:
 გიხოვ; დელოფალო თევზო, წყალობას:
 უფრო მაგინებს მე დედაბერი,
 აღარ მასვენებს საწყალო ბერაკაცს:
 ქოხსა მოხოს ახლა ის ჰირვეული“.
 მიუგო წყნარად მას ოქროს თევზმა:
 „წუ დალონდები, გაბრუნდი უსად,
 დე, იუს ასე: გვექნება ქოხი“.
 მიდის მოხუცი მიწურისაკენ,
 მაგარამ მიწურის არა ჩანს კვალიც,
 მის წინ ქოხია ნათელშობიანი,
 შეთვთერებულს საკვამურითა,

გათლილი მუხის კობტა ჭიწორითა.
 თავთ ბებერი ზის უნჯარასთან
 და, რაც ძალო აქვს, აინებებს ქმარსა:
 „ხარ სულელი და აშუარა ბრეევი!
 გამოითხოვე, ყვეერქო, ქოხი!
 გაბრუნდი და თევზს ცეო თაუვიანი:
 არ მსურს უბრალო გლეჰქალად ყოფნა,
 მე მიინდა ტახტის აზნაურობა“!
 მიდის მოხუცი ლურჯი ზღვისაკენ,
 (ლურჯი ზღვა ბორკავს აღელვებულ).
 გამოქვასა კიდევ ოქროს თევზს,
 თევზი მოცურდა მასთან და ჰკითხა:
 „მითხარ, ბერაკაცო, რა გნებავს ჩემგან?“
 უთხრა მოხუცმა თაუვიანსცემით:
 „გოხოვ, დელოფალო თევზო, წყალობას:
 უფრო გაჯავრდა ჩემი ბებერი,
 აღარ მასვენებს ბერაკაცს დროულს:
 მას აღარ უნდა გლეჰქალად ყოფნა,
 ისურვა ტახტის აზნაურობა“.
 თევზმა ამავე უთხრა მოხუცსა:
 „წუ დალონდები, წადი, დელო, შინა“.
 დაბრუნდა ქოხში დედაბერთანა
 და ჰკითხა: „მადალი? მადალი ცოცხი,
 პარამლდე თითონ დგას დედაბერი,
 სიასამურის ძვირფასს კათიბში.
 ვერკიბიზუ ფარჩის ქული ახურავს,
 ეკლ-ურის უშვევენებს თვაღ-მარგალიტი,
 ოქროს ბეჭდები უშეკობენ თითებს,
 ფეხებ ღამაში წალა აცივა,
 მის წინ ერთგული მსახურებია,
 სცემს მსახურებს და ქერთი ათრდებს.
 ეკლ-ურის უშვევენებს თავს-მარგალიტი,
 ოქროს ბეჭდები უშეკობენ თითებს,
 ფეხებ ღამაში წალა აცივა,
 მის წინ ერთგული მსახურებია,
 სცემს მსახურებს და ქერთი ათრდებს.
 ეკლ-ურის უშვევენებს თავს-მარგალიტი,
 ოქროს ბეჭდები უშეკობენ თითებს,
 ფეხებ ღამაში წალა აცივა,
 მის წინ ერთგული მსახურებია,
 სცემს მსახურებს და ქერთი ათრდებს.“

აღარ მსურს ტახტის აწმარობა,
ახლა მსურს ვიყო მე დედოფალი,
უფარდელი და თავისუფალი!"

შერთა მოხუცი, იწყო ვეღარება:
„ქალო, კუთუხე ზომ არ შემლინობარ?
შენს სიტყვა-პასუხს და მიზრა-მოხრას
სიცილს დააყრის სამეფო მივლი!"

კვლავ დედაბერი მტვად გამარაზდა,
მოხუცს გარტყა სილა მავარი:

„როგორ გიბედავ, უჯახო, დავს
ტახტის აწმარს დიდგარჯვანს?
წაიღ, თავაზით გეუბნებიან.

ნებით არ წახვალ, ძალით წაგყვანთ!"
ისევ წაიღა მოხუცი ზღვისკენ,
(ლურჯი ზღვა იყო ჩაშავებული),
გამოუძახა მან ოქროს თევზსა.

მოცურდა მასთან თევზი და ჰკითხა:
„მიზნარ, მოხუცი, რა გნებავს ჩემგან?"

მოხუცმა უთხრა თავყვანისცემით:

„გობოვ, დედოფალი თევზო, წყალობას
ისევ აჯანუდა ჩემი ბებერი:

აწმარობა აღარ იწმობა,
მას დედოფლობა სურს უღარდელი!"

ახე მოიჭრა თევზმა ბერიკაცს:

„ნუ დაღინდები, ღვთით, გასწი შინა!
კარგი გახდება იგი დედოფლად!"

მოხუცი მიღის შინ დედაბერთან.

და რაღას ხედავს; წინ ღვას სახსლე,
თავის დედაბერის ხედავს დარბაზში,

დედოფალია და სუფრას უჯის,
მას მსახურობენ კარისკაცები,

უცხო ქვეყნების ღვინოს უსხამენ,

ტპილი თაფლის კვერებს შეეძევებინა;
გარშემო ღვან მრისხანე მცველი,
მხრებზე ნაჯახით შეტურვილებო.

რა დინაზა მოხუცმა, შერთა,
მუხლით მოიყარა დედაბერის წინა,
სიტყვა: გამარჯვება, მრისხანე მეფე!
ახლა უთუოდ ხარ კმაყოფილი!"

მას დედაბერმა არც კი შეხედა,
მხოლოდ ანშინა გაგდება მისი.
წამყვე მივივდენე კარისკაცები.

„გობოვ, დედოფალი თევზო, წყალობას
რა მოუხერხო დაწყვეილი ქალსა?

აღარ მსურს ახლა მას დედოფლობა,
უნდა, რომ იყოს ზღვათა მფლობელი,
ცხოვრობდეს მუდამ ოკეანეში,
მსურს, რომ შენ თვითონ მას ემსახურო,

ჰყავდეს გასაგავან-გამოსაგავანად!"

თევზმა არ უთხრა მას არაფერი,
მხოლოდღა ბოლო გადაიქნია

და ზღვის სიღრმეში გადაიძალა,
დიღანს უძღვდა პასუხს მოხუცი,

ვეღარ ეიბრას, დაბრუნდა შინა.

ხედავს: მის წინ ღვას ისევ მიწური,
კარების ზღურბლზე ზის დედაბერი
და ვარცილი უღვას წინ გატეხილი.

კინისკრით, ცემით გართ გაავლეს,
და კარებში კი მცველი მივიარდენე,
ცულით კინაღამ იგი აუწუნეს,
ხალხმა აიგლო მასხრად მოხუცი,

„ახია შენზე, ბრიყვო ბერკაცო!
შემდეგში მაინც კუას ისწავლი:
სადაც არ გობოვენ, იქ ნუ ეჩრები!"

გვიღა კვირა ერთი თუ ორი
და დედაბერი უფრო გაგიღა,
კარისკაცები აფრინა ქმართან,
მოძებნეს იგი და მოიყვანეს.

მოხუცს მიმართავს კვლავ დედაბერი:

„წაიღ, თავიანი ეცი ოქროს თევზს,
აღარ მსურს ვიყო მე დედოფალი,

მინდა, რომ გავხედ ზღვათა მფლობელი,
თვითონ ვიცხოვრო ოკეანეში,

მსურს მემსახუროს მე ოქროს თევზი,
მყავდეს გასაგავან-გამოსაგავანად!"

უარი ვერ სიტყვა, ვეღარ შექალარა
მოხუცმა სიტყვა წინააღმდეგი,

აი, წაიღა იგი ლურჯ ზღვისთან,
ხედავს, ჰქრის ზღვაზე შავი გრიგალი:

ზვირთნი მრისხანე აქორხეტულან,
კენსით დამრწინან და ღრიალიბენ.

მან ოქროს თევზსა გამოუძახა,
მოცურდა მასთან თევზი და ჰკითხა:

„მიზნარ, მოხუცი, რა გნებავს ჩემგან?"
მოხუცმა უთხრა თავყვანისცემით:

თარგმანი

3. გორბაძისა

ბ. სვანიძე, ა. სვანიძე, ნ. კორინციუვა-ველიამონიძე,
ზ. სვანიძე.

პუშკინის უთაყოფაველები თბილისში

ეს მოხდა ქალაქ ოდესაში, მეორე სამშულო ომის დამთავრების შემდეგ: ქალაქს ერთმანეთი შეუყვარდათ და შეუღლდნენ. უნივერსიტეტის პიდროლოგიური ფაკულტეტის სტუდენტი გრიგოლ ხარიტონის ძე სვანიძე და გეოგრაფიული ფაკულტეტის მსმენელი ვერა ვლადიმერის ასული ვორონცოვა-ველიამინოვა მშვენიერი წყვილი გახლდათ. აქვე, ოდესაში შეეჩინათ ვაჟი — ანდრო. 1960 წელს სვანიძეების ოჯახი თბილისში დაბრუნდა, ყაზახეთიდან მათთან გადმოვიდა საცხოვრებლად ვერა ვლადიმერის ასულის დედაც — ნატალია ვეკვის ასული, — დიდი პოეტის შთამომავალი, მისი ვაჟიშვილის — ალექსანდრეს მხრით... 1971 წელს, როდესაც ანდრო სვანიძე თბილისის 42-ე საშუალო სკოლის მე-7 კლასის მოსწავლე იყო, თბილისში პუშკინისადმი მიძღვნილი, ტრადიციული სამეცნიერო კონფერენცია მიმდინარეობდა. ამ კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობა მიიღო ვერა სვანიძემაც. მისმა სახემ, თითქოს წამიერად გაიელვა ჩემს მესხიერებაში. გაიელვა და ე. გეიტმანის მიერ შექმნილი, ახალგაზრდა პუშკინის პორტრეტი მომაგონა... ერთი წლის შემდეგ გავეცანი სვანიძეების ოჯახს: ვერა ვლადიმერის ასულს, დედამისს — ნატალია ვეკვის ასულს, ოჯახის უფროსს — გრიგოლ ხარიტონის ძესა და, რა თქმა უნდა, მათს შვილს, 15 წლის ანდროს. იმხანად გრიგოლ სვანიძე საქართველოს წყალთა მეურნეობის სახელმწიფო-საპროექტო ინსტიტუტის პიდროლოგიურ ჯგუფს ხელმ-

ძღვანელობდა. მეტად გაბატონებული იყო მხატვრული ფორტოგრაფიით. ვერა სვანიძე კი თბილისის 44-ე საშუალო სკოლაში გეოგრაფიის ასწავლიდა. სამწუხაროდ, წლეულს, აპრილში ოჯახის უფროსი გრიგოლ სვანიძე გარდაიცვალა. ანდრო სვანიძემ — მალაქმა, გამხდარმა, ქერა და ცისფერთვალა ბავშვმა, მეტად სერიოზულმა და თავმდაბალმა ყმაწვილმა, — საუკეთესო შთაბეჭდილება მოახდინა ჩემზე. სწორედ იმ ხანებში დრუდადრო დავდიოდი საქართველოს სახალხო მხატვართან — ქეთევან მაღალაშვილთან. ქალბატონ ქეთევანს მოეყუევი სვანიძეების ოჯახის ამბავი და ვიზიერე მათი ოჯახის, ანდა ანდროს პორტრეტი ძაივც დეხატა. ქეთევან მაღალაშვილს გადახვედელი თანხმობა არ მოუცია, ოღონდ ის კი მითხრა, მომიყვანეთ, ვამაცანით დიდი პუშკინის ქართული შთამომავალი, პატარა ახდრო; პოდა, ჩვენც მივედით. ქალბატონ ქეთევანს ყმაწვილი ძალიან მოეწონა, დახატა კიდევ. ანდროს დედამ საიდუმლოდ გაჰანდო, ჩემი ვაჟი მოხიბლულია ქეთევან მაღალაშვილის ცინცხალი ჭკუით, გამჭრიახობით და ხელოვნებით. ქეთევან მაღალაშვილი მაშინ უკვე ოთხმოც წელს იყო მიტანებული... ამ წლებში ანდროს ხშირად ეკითხებოდნენ, ვინ გინდა გამოხივდეთ. ანდრო ყველგონის უპასუხებდა, ოკეანოლოგი. ამ გატაკების დახტური იყო ბოქუნას მიერ შეგერილი ზღვის ნივარების კოლექციაც. ანდროს დედა გრმობდა, რომ შვილის მომა-

ვალი უკვე განსაზღვრული იყო, თუმცა შშობელს სხვა, არც თუ ასე „რობანტიკული პროფესია“ ერჩია. ანდროს ხომ მათემბტიკა უყვარდა! სხვები ყოყმანობდნენ. მაგრამ, ანდრო სვანიძემ, სკოლის დამთავრებისთანავე მოსკოვის უნივერსიტეტის ოკეანოლოგიის ფაკულტეტს მიამშურა. ახლაც იქ სწავლობს, ამთავრებს. ზაფხულობით ექსპედიციებში დაჰყვება გემებს. შარხან ანდრომ უკვე ცოლი შეირთო. რახან სიტყვამ მოიტანა, მინდა მკითხველებს ერთი ფაქტიც გავაცნო. თბილისში, პუშკინთან დაკავშირებულ ბევრ სხვა ღირსშესახისხვაც ადგილთა შორის საინტერესოთა ვალაკტიონ ტაბიძის ქუჩაზე მდებარე სახლი. აქ ცხოვრობს პუშკინის უხალისი მეგობრის — ალექსანდრა ოსიპის ასულ სმირნოვა-როსეტის შთამომავალი, ლიტერატორი მიხეილ გორგის ძე სმირნოვი. სხვათაშორის, ალექსანდრა ოსიპის ასულის ბებია ცინცხილის (ციცინაოვის) ქალი იყო. ამ სახლში არის დაცული სმირნოვის პეტერბურგისდროინდელი სალონის მემკობილობა. სმირნოვა-როსეტის პეტერბურგის სალონი დადიოდნენ გოგოლი, ლერმონტოვი... და რა თქმა უნდა, დიდებულო პუშკინი, რომელმაც უქმსიცი კი მიუღწეა ან სალონის დაისახლისს, ჭკვიანსა და კეთილ მეგობარს — ალექსანდრა სმირნოვა-როსეტს.

სოკოვიო გველმსიანი,
საქართველოს სსრ დამსახურებული
ურწალხტი.

წაუპიონეთი პასტარავს

მარი აბრამიშვილი

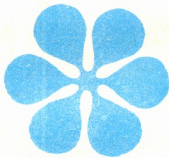
* * *

— ფისუნია, ფისო, ჩამობრძანდი ძირსო, წრუწუნები თვისეოან განჯინაში თხილსო!

ღაშს რაში

რა კარგია ლაშს რაში, არ იღლება არსად გზაში.

მანანა ზაზიკაშვილი

ღაშს კიჟები

ორი კიჟი ამოსვლია ლაშო-ლაშარელასო, უხარია, სულ ხითხითებს და გვაჩვენებს ყველასო.

ჟომბოსტო და პურჩხვიტა

— ყურცკვიტავ, გაზრდა მაცალე, ფთოლისგან მთლად ნუ გამცალე! თავს ვავიკეთებ, მერე კი, სადაც გასურს წამაცანცალე! — მანამ ხომ სული შიმშილით გამეგრება, შენ გენაცვალე!...

ახთანადილ მებრალიშვილი

რა პიჟია

იჟ, იჟ, რა ეჟია! რაღას ნახავ უეცოფს, დაფთონის სიყვ აჟს, თიკ ნეშხებს უეცოფებს. ეჟიმობის სულ ცოტარომ სცოდნოდა წესები, უნდა გამოეხარაშა ხაეჟიშო ნეშხები.

ნელი დარსაძვლიძე

სუჟაღაფერში... სუჟაღაფერში...

დედის სითბოში, შვილის ალურსში და სიაყვემც ზოგჯერ, თუ გნებავო, სუჟაღაფერში, სუჟაღაფერში მე ჩემი ქვეყნის ვბაძე ბუნებანს. მე ჩემს შთებს ვბაძე სიაყვემცო, ჩემს ცას — სიმალღე-სიაყვემცოში, ჩემს ბეებს ვბაძე ერთგულებათში — ისე დაეებო, ისე ვაგვემცო. მეც ირემვიით ეს მთა მალაღებს, მეც მუინვარვიით ქედს არ დავიხრო, მე ჩემი მიწის ვბაძე ბალახებს, ოდეს ცრემლის ცვარს გულზე დავიყრი. მუსეს ვბაძე, ოდეს მდგავენ ლექსებში, ღრუბლებს — როს სევედა შემომსევეა, არ დავებსნები, არ დავებსნები სიცილს — ლექსებად, ტირილს — ლექსებად. ვბაძე ჩანჩქერებს თავგანწირვაში, შმაგ მღინარეებს ვესადაგები, ჩემს მაღალ ტაძრებს ვგვარ იმეში, რომ მე სული მაქვს მათებრ ნაგები. ვბაძე ტრფოლათში, ვბაძე ძმობაში, დიდ მომავლიანს, დიდ წარსულისანს, — გმირობაში და გამძლეობაში მე ჩემს სამშობლოს ვბაძე სრულადა. დედის სითბოში, შვილის ალურსში და სიაყვემც ზოგჯერ, თუ გნებავო, სუჟაღაფერში, სუჟაღაფერში მე ჩემი ქვეყნის ვბაძე ბუნებანს.

თაყაღე გეგია

მე ახლაც ვხვდავ: რიკულეზიან აივანზე ზის თაფლო ბებიო. წითლად ღუინი ბაღში ვაშლები, ქლიავს გვერდები ჩალურჯებია, თაფლად დნებიან თიორი ლედვები და თბილიც თუმცა ცვივა ჩნჩოლად, ვისა აქვს ნება ბელის შეხების! — (ჩუმაღ, იცოცხლე, ბევრმა შეცოდა). ვდავართ, ვცოცხნებობთ იქნედ ანაზღად წამოღდეს, როგორც ხვები დგებიან, — ისევე ტახტზე ზის ჰრულ მუთაქსიან, საღ წამსლეულია ახლა ბებია? აღარც ღდეებს ღმერთის სამართალს, აღარც ღოცულობს ელფისაში, — დილით გაავსებს ღელვით კალთას

და... გაუფაუნის სეით იაშვილი... მე ახლა ვხვდავ: რა ოსტატურად გავიწინაილა ქილა მაწონი, ჩავიქრო ღამეა ძილის დასტურად, დაწავო ნავით აღერ დაწოლით, ცერით შევტარა დანა მისონია, დროჟამინდელი ალბათ ადამის, — ორჯერ ჩასვლისს და წამოსვლისს დაწვილა ბებომ თითო ჰათში. თავისებური ჰქონდა სინაზუც, აღესტურებდა სიტყვას საქმიოც და ზაფხულობით გრძელ აივანზე თოხმეტ სულისთვის შლიდა მაგიდას. ჩვენ მალე გვეწონდა, როგორც ამიჩანს და ვრატკადებდით ხშირით ჭიჭილის, ის პირს კუმედა რაღაცნაირად, არ გამოსვლიდა ოღონდ სიცილო. ერთს შეხედვდა და ჩადლებს შიშისგან უცვივებდობათ მქალი ნაყარში, — რაც ზაფხულობით მან გვაშომშილა, ხულ ერთორად ვემბდით ზამთარში, ჩვენ გავიგონებდა ზედმეტ სახელებს, თითოთ კი თაფლო ერკვა ბოლომდე, — ერთხელ მის ზანდუეს მალვით ჩავხედეთ და შევცბით, თითქოს განძი ჰქონოდას. თავისე მალვით —

პილიმლოყრილით ოთარანთ ქვერეს მავდა ბებიო, არვის უნახავს ის ქელმოსორლი, მას ოვით სიკვილოც კრძალვით ხლებია

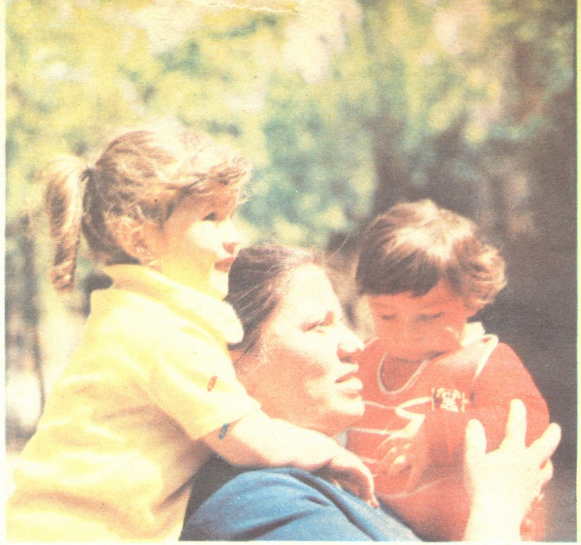

წიგნი წიგნი

მწანეკაბიან მთიდან ნისლოს მოცურავს გეო, მობოზუება ტიტა — წითლებურეტა ღელიწი უცვრო მინდორზე, სადაც უყავის ნიაგი ბარბოთს, შორს, საცაღებო გზა და შავი გოშია გარბის. აჯაკებობს მტენებს ჩქერი კინაღამ სწვდება. დაწარცხება ტინებს და იისფერად კვდებო... ქროლა ერთორუში არეეს ზეთა მშვენიერ ვარჯებს, და ჩემს სამშობლო მხარეს არა, სხვა მხარე არ სჯობს ბინდი წიაღებს აღვებს, ქარი შამზარებს ტენძავს, ნუთუ, მკერფსო, მსაღე ეამი წავკვიტანს ჩვენცა?...

ბრიგოლ რუხიაი

შვილებთან...

დ ბ ა კ ო ბ ა შ ვ ი ლ ი ს ფერადი სლაიდები

იეკავლოს!

...ცეცხლისმფრქვეველ რაშებთან მეომარი გმირები წარმოუდგა თვალწინ ჭაბუკს... ბავშვობა გაახსენდა წუთით, ძილის წინ დედის მინაყოლი ზღაპრები... ოო, როგორ უნდოდა მამინ სიზმარში მაინც ენახა ის გმირი, თუნდაც ერთხელ შეველოთ თვალი მისი მხარბეტისთვის, ვაჟკაცური სახისთვის...

...და ბიჭი უცებ მიხვდა, რომ დღეს აუსრულდა ის დიდი ხნის ნაოცნებარი... თან სიზმარში კი არა, ცხადში... ის გარკვევით ხედავდა იმ ნანატრ გმირს, რომელიც, ზღაპრისგან განსხვავებით, ჯადოსნურ ძალებს კი არა, ფოლადს, ცეცხლს ერკებოდა...

„მეფოლაღე“, — სასოებით წამოსცდა გმირის სახელი.

...ციცხვში განუწყვეტილვ ეშვებოდა ცეცხლის ენები...

— ბიჭებო, ნადნობი დღესაც ჩქაროსნულია! — შეეხმიანა მეფოლაღე ხელის შემწყობთ.

ბედნიერების ღიმილა დაუარა ყმაწვილს საბეჭე...

კიდევ ერთხელ დარწმუნდა არჩეული გზის სისწორებით.

იგრძნო, უკმად არ ჩაუვლია რუსთავის № 3 პროფტექნიკურ სასწავლებელში გატარებულ წლებს... სწავლისა და ძიების წლებს...

ახლა მას მარტენის საამქროში შევირდად თვლიან... თეორიულ ცოდნას

პრაქტიკული გამოცდილებით უმდიდრებენ... ზუმრობა ხომ არ არის, სვალ-ზეგ მეფოლაღე იქნება, დამოუკიდებლად გამოაღონოს ფოლადს და საქმით იტყვის გულში დიდი ხნის დავებულ სიტყვებს: მე იქ ვდგავარ, სადაც რუსთავერი ფოლადი დნება!

მირი ამ სიტყვებისა კი ოჯახიდან მოდის, ნამუსიანი და ალაღ-მართალი ოჯახიდან.

1957 წელს ჩამოვიდა ლაგოდეხიდან ამ ოჯახის უფროსი — ბეჟან მუმლაძე... ჩამოვიდა და მამინვე რუსთაველ მეტა-ლურგთა დიდი ოჯახის წევრი გახდა მერე თავისავეთ მშრომელი და პატიოსანი გოგონა შეიყვარა და თბილი ოჯახი შექმნა.

დღეს ამ ოჯახს, უმდიდრესსა და უბედნიერესს, ყველა იცნობს ქალაქში...

პატიოსნება, კაი კაცის სახელი და ექვსი შვილი ამ ოჯახის სიმდიდრეც არის და ბედნიერებაც.

ღია, ექვსი დიდი სისარულით, ექვსი დიდი იმედიით ხარობს რუსთაველი მუმლაძეების ტერი!

„კვიცი გვარზე ბტისო“, — ამ ბავშვებზეა ნათქვამი. მშობლებივით მშრომელი და საქმიანი შვილები ეზრდება ოჯახს.

და-მძებში ყველაზე უფროსი ციციონა. სკოლა რომ დაამთავრა ერთი დღე არ მჯდარა შინ უკმად, სწავლობდა, შრომობდა... დღეს მას „რუსთაველპრო-

მის“ კოლექტივში ერთ-ერთ საუკეთესო მუშაკად თვლიან. მისი მომდევნო გიორგი კი, როგორც უკვე ვთქვი, მომავალი სახელოვანი კაცია — მეფოლა-
დი...

უფროს და-ძმას ტოლს არ უდებს რევაზი. მართალია, ჯერ მხოლოდ პირველკლასელი ჰქვია, მაგრამ ის სახელი და წარმატება, რაც მას მოუპოვებია, 20 წლის ყმაწვილსაც კი შეშურდება: კარგი მოსწავლე და ჩინებული მოჭრდაყ — აი მისი მოკლე დასასიათება.

— ჩემს რევას პატარაობიდანვე უყვარდა სპორტი, თავისუფალ ჭიდაობაში ჭაბუკებს შორის საქართველოს პირველობაზე ორჯერ ხვდა მეორე ადგილი. ენაცვალის დედა! ასლაც ონშია წასული შეჯიბრებაზე, — გვითხრა დედამ და წუთით შეჩერდა, ადვილი მისახვედრი იყო, ღელავდა დედის გული, თან წინ იმ სიგელ-დიპლომებს გვიწყობდა, შეილი სხვადასხვა შეჯიბრებებში რომ დაუჯილდობოდათ.

დანარჩენები კი პატარები არიან. ეკატერინე მეორე კლასის — მოსწავლეა, მაკას ახლახანს შეუსრულდა სამი წელი, დავითს კი — წელიწადნახევარი.

როცა უფროსები თავიანთ საქმეს მორჩებიან, მერე პატარებს შევლიან სწავლაში და დედის შრომასაც ინაწილებენ. დედის სიტყვა კანონია შეილებსათვის, მამას ხომ უთქმელად უბებუნ და თავალებში შესცივინებენ.

დავითიდან — ამ ნაბოლარადან მოყოლებული უფროსი დით დამთავრებული, ყველას ერთი კარგი თვისება აქვს, თვისება, რომელიც ისევ და ისევ ქალბატონ ელენეს კარგ ქალობასა და დედობაზე მეტყველებს: რწმენა სიკეთისა, რწმენა პატიოსნებისა!

სწორედ ამ სიკეთის, რწმენის საზღაურია „დედობის მედლის“ I ხარისხის ის მედალი, რომლითაც ელენე მუშლაძე საქართველოს სსრ უმაღლესი სამჭოს პრეზიდიუმის 1979 წლის 28 თებერვლის ბრძანებულებით დაჯილდოვდა.

პარტია და მთავრობა ზრუნვას არ აკლებენ ამ დიდებულ ოჯახს. ელენე მუშლაძეს ყოველთვიურად ფულად დახმარებას აძლევს სახელმწიფო. კეთილმოწყობილ ბინაში ცხოვრობენ, მაგრამ წლეულს ხომ ბავშვთა წელია და, ადგილობრივი ხელისუფლება მრავალშვილიან ოჯახს გაფართოებისა კპირდება. ალბათ მუშლაძეები სულ მალე ოციმე-ბენ ახალ მოსახლეობას...

მუშლაძეების მრავალრიცხოვან ოჯახში, იმ ნათელ ჭერქვეშ, სადაც მერმისში ექვსჯერ შემოსახებს ფეხბენიერი მაყარი „მრავალკამიერს“, ყოველი დილა სიხარულის, ბედნიერების, ახლის მილოდინში თენდება.

პაპა-შვილი

სკოლისაგან...

როის თამაშში, შეუცვალოს მას ხასიათი, მიმართულა.

— მამიკომ დელივის სცემა...

— მამიკომ ტელეფონი დამტკრია...

— მამიკომ მეგედა ვადაყარა...

— შემოგვიჩიან ბავშვები და ჩვენ გან ელან თითქოს შევლას; იმასაც გვეუბნებიან: მამიკო მილიციელმა წაიყვანაო. ჩვენი ბავშვების ძირითადი ნაწილი სწორედ ასეთი, ე. წ. „დანგერული ოჯახებიდან“ არიან. ღედ-მამის შეუთანხმებლობა ბავშვის ცხოვრების პირობებს, მათ სულიერ და ფიზიკურ მდგომარეობას აუარესებს და ჩვენც ვეცდით პატარებს რწმენა, ადამიანისადმი პატივისცემა აღვუდგინოთ, მოვეძებნოთ გამართლება უღირს მშობლებს, აღვზარდოთ ბავშვები კარგ ადამიანებად, შევღამოში — კარგ დედებად და მამებად, იცოდნენ დათბობა, თანავარძლობა, სიყვარული.

სწორია შემთხვევა, როდესაც მარტოხელა დედა, ან მამა, ბებია თუ ბაბუა ზოგჯერ თვეების ან წლის მანძილზეც კი არ მოდიან ბავშვის სანახავად. ამ ბავშვებისათვის ზრუნვა მთლიანად ბავა-ბაღსა აქვს დაკისრებული.

ჩვენი ბავა-ბაღი უღკუხლო სის უყრია

გლანის საცხოვრებელი მასივი, ჩვენი ძველი დედაქალაქის ყველაზე უკაბუკი დასახლება. თანამედროვე ქალაქის ნაშთი, შთამბეჭდავ წარმოდგენას ჰქმნის მისი მალევე კორპუსები, ამაყად კისერმოღვრებული მაღალი ამწეები და მუდამ მოგუქუნე მშენებლობა. უნებურად იმეორებ პოეტის სიტყვებს:

„ვაშა, ამ ახალ საქართველოს, ვაშა შენგებს!“

პირველი მიკრორაიონი... უღრუბლო ცის ფერია ჩვენი ბავა-ბაღის დარბაზისლური შენობა, უღრუბლოა ჩვენი აღსაზრდელების განწყობილება, ღიმილიც.

სამოდ უღრის რიოალი, ცეკვავენ, მღერაან ჩვენი მომავალი ხელოვანნი, ინჟინრები, მუშები, მეცნიერები...

ჩვენს ბავა-ბაღში, რომელიც ერთადერთია მილიონიან დედაქალაქში, 220 სკოლაძელი ასაკის ბავშვი იზრდება და განსაზღვება. ბავა-ბაღი განსაკუთრებული რეჟიმისაა. ჩვენი აღსაზრდელები ფიზიკურად სუსტი, კარკლებიანი ბავშვები არიან, რომლებიც ტუბერკულოზური დაავადებისადმი მიდრეკილებას იჩენენ, ამ დაავადებულ პოებთან კონტაქტში იმყოფებიან.

დავია ჩვენი პარიცისა და მთავრობის ზრუნვა მომავალ თაობაზე. ამ

ბავა-ბაღის ბავშვების მოვლაზე, მათს გაჯანსაღებასა და აღზრდაზე ყოველწლიურად 213.500 მანეთი იხარჯება, რომელსაც მთლიანად სახელმწიფო იხდის. ბავშვებისათვის ყველაფერი უფასოა: მოვლა, აღზრდა, კვება.

ჩვენი ბავა-ბაღი განუწყვეტელი მუშაობს — ღღისით და ღამით, კვირა და უქმე დღეებში. მხოლოდ ავარაქზე გასვლის დროს თუ შეწყდება ხოლომე მუშაობა რამდენიმე დღით.

აღსაზრდელების მშობლებს საშუალება აქვთ იმუშაონ ნებისმიერ ცვლასა და დღეს, იმედი აქვთ რომ შეიძლება არავფერი გაუჭირდებათ: მათ ეთით დროული და ყუათიანი კვება, მშვიდი ძილი, დასვენება. თამაში: ჩვენი მოთხოვნა მშობლებისადმი, ვარდა აღზრდის ერთობლივი ღონისძიებებისა, არის ის, რომ უყვარდეთ შვილები და მეუღლენიც, პატივს სცემდნენ ერთმანეთს, უნაფურიცაა და გულსატკეცილი, რომ მეუღლეებს ასეთ მოთხოვნას ვუყენებთ, მაგრობ...

...ბავშვები „სახლობანას“ თამაშობენ. ისინი, როგორც წესი, თავინათ სახლს, თავიანთ მშობლებს აღსაზრდებენ. „მამები“ ყოყონობენ, უყმებად მიმართავენ „დედებს“, აღზრდელი იძულებული ხდება ჩაე-

...ეს იყო ამ ორიოდ წლის წინ — ცოლ-ქმარი თბილისისაკენ მიმავალ ავტობუსს ელოდებოდა. ცოლს ბუნებისთვის ჩაქვიდა ხელი, რვა თვის ვაგონი კი მამას ექირა.

გამონჩა ავტობუსიც, მაგრო ეტყობოდა მძღოლი გაჩერებდა არ აპირებდა. ნასვამმა კაცმა ვერ მოზომა, ავტობუსს გადაუდგა, წინ ვადიანხრა და... მოხდა საწინებლება, ავტობუსმა თავში ვაჭკრა კაცს, რაც მისთვის სახედისწერო აღმოჩნდა... იქვე დალია სული, ღელა კი ავტობუსის ქვეშ ეგდო. ავტობუსმა ავტობუსი, მაგრო ღელა განწირული არ ყოფილა, ბავშვი ბოროტებს შუა აღმოჩნდა და გადაჩრა...

შეძრწუნებულ ქალს მხოლოდ სამი თვის მჭერნალობის შემდეგ აღუდგა მტყვევლება.

ვაგედა ერთი წელი. ერთხელ სამუშაოდან დაბრუნებულ ღელის შინ სახარელი სურათი დახვდა. მისი სახლი ხანძარს შთაენთქა ერთიანად...

ქერივ-ობოლი უნუქეშოოდ არ დარჩენილა... მაშინვე მიესეს ბინა, ბავშვები — ღელა და ალექო ჩვენს ბავა-ბაღში ჩაირიცხნენ...

ამ ჩემდებელი წლის წინათ... თბილისში, პირველ ჩვენს დედაქალაქში გაიხნა № 1 სანატორიული ბავა-ბაღი. ძნელ პირობებში ვცხიხებოდა მაშინ მუშაობა № 1 სანატორიული ბავა-ბაღის თანამშრომლებს. არ იყო ზევა, ტრანსპორტი, თოვლიან და ყინვიან ამინდში ფეხით ავ-

დიოდით ლოტკინის გორაზე. შემდგომში გზისა და ტრანსპორტის პრობლემა რამდენადმე გადაიჭრა, მაგრამ დიდი დაბრკოლებები გვექონდა გათბობისა და წყლით მიმორაგების მხრივ.

დიდი იყო ჩვენი ქალების შრომათი შემართება: ბავშვებს დიდობრივ სითბოსა და მზრუნველობას არ ვაკლებდით. ვეზიდებოდით შუშის, ქვიანხშირის; ზოგჯერ თოვლსა და წვიმაში ეზო-ეზო დავეყვებდით წყალს... ბავა-ბაღის ჯგუფები სამ, ერთმანეთისაგან დაშორებულ ორსართულიან კორპუსებში იყო მოთავსებული. თითო სართულზე — თითო ჯგუფი იყო. ადმინისტრაციული კორპუსი კი ცალკე მდებარეობდა.

ზნორად, ბაღის ჯგუფებში მორიგე ღამის მიძებთან მოულოდნელად მთვრალი „ამაგები“ გამოცხადდებოდნენ. მარტოდ დარჩენილი ღამის მორიგე ქალი მხოლოდ დაკეტული კარით იცავდა თავს და შემზინებულ ბავშვებს უსიამოვნო სტუმრის ძალადობისაგან. მას არ ჰქონდა საშუალება ტელეფონთან მისულისკენ ან საშველად მიემართა ვინმესთვის. ერთხელ ღამის დარაჯიც კი გაღახეს მოძალადეებმა, მაგრამ ჩვენი მდგომარეობა შეუმჩნეველი არ დარჩენილა...

1978 წლის 3 აპრილს, გაზრდილმა „შეერთებულმა № 1 და № 2 სანატორიულმა ბავა-ბაღებმა ახალმოსახლეობა ვიზიტიტ გლდანის მსივის I მიკრორაიონში, ახალ, კეთილმოწყობილ, ლამაზ შენობაში, (რომლის კედლები უღრუბლო ცის ფერია) ჩვენს 220 ბავშვთან ერთად.

№ 1 სანატორიული ბავა-ბაღში ბავშვებს ყოველგვარი პირობა აქვემქნელი იმისათვის, რომ ბედნიერი ბავშვობა ჰქონდეთ...

თუმცა, არ იქნებოდა ურიგო, ზოგიერთი ხელმოკლე ოჯახიდან მოსული ბავშვისათვის უფასოდ მიგველოტანსაცმელი, საზეიმო კოსტუმები, გაფართოებინათ ეზო, რომელსაც ცარიელი ტერიტორია აკრავს, გადაეჭრათ ჩვენი საავარაყო ადგილის მერჩივისა და შენობის გამოყოფის პრობლემაც...

პატარებს დიდად გაახარებდა თორჩინების თეატრის სპექტაკლის ადგილზე ჩვენებაც...

ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო წესს უფრნად „საქართველოს ქალის“ ფურცლებიდან მხურავლედ გულოცავთ მსოფლიოს ბავშვებს — ჩვენს პატარებს ამ საზეიმო წესს, ვუსურვებთ მათ ჯანმრთელობას, ბედნიერებასა და მშვიდობას.

ზინაზ მდინარაძე,

თბილისის № 1 სანატორიული ბავა-ბაღის აღმზრდელი მასწავლებელი.

დ. იაკობაშვილის ფერადი სლიდები

გაყვალე მკვლევარი

მამკვალე მრეველიშვილი 70 წლისაა

ალბათ მართლაც ნატვრის სვითი, ნატვრის თვლი აქვს მომადლებელი — ოღონდ ეს მადლი ხალხის გულისთვის გაიმეტა მხოლოდ, თავისთვის არა და უტოვია—რა. ჰკითხეთ ჩვენს პატარებს, რას ფიქრობენ მაყვალა მრეველიშვილზე: მათთვის ხომ პოეტია აკვნის ფეხბედნიერი მომდერალა, მათი წამომჩინებელი, მათთვის ამაგდარი. „შენ გიგალობ პატარავ, დილა მწვიდობისას“ მთქმელი ის პატარები ახლა საკუთარ შვილებს მარგალიტოვით უმარცვლავენ იმ ლექსთა აკიდოს... სამოცდაათი წელიც იმ სტრქიქნებოვით ცინცხალა, ამამდრებულად რიტმიათი. ბედნიერია ის უფი, ვისაც მაყვალა მრეველიშვილისთან მთამავე ჰყავს პატარათა აღზრდა-გაფაქიზების დიდ საქმეში!

ჰოდა, ჩვენც ბედნიერი ვართ!
ახლა მისი საიუბილეო წელია, ბავშვთა სბეში წართლით ჩასაკინძავე; მარამ, მაყვალა მრეველიშვილი თავიდანვე მხოლოდ საბავშვო ლექსებით არ მოსულა ქართველ მკითხველთან. ეს არ უნდა დავიწყოთ! მას, ქართველ პოეზიის მრავალხმიან სავალბოელში მეტად საინტერესო და ძარღვიანი პოეტური სიტყვით გამოარჩევ მარად და მარად. ფხვნი მისი ლექსებისა დონიერია და მშობლიური, ჩაკირული, კერძოტი. მცხეთის უნადლო მიმოგარენში აქმელა თვალის, თავთ ცნობილი ქართველი მხატვარი — ალექსანდრე მრეველიშვილი ადგა. გოგონამ მამისეული ფერებით ლექსს დაუბედა, ლექსში გამოამჟღავნა. ასეთი ფერებით მოვიდა კიდევ ქართულ მწერლობაში. მისი გატაცება სპორტიც ყოფილა; თხილამურებით ჩაქირალაბა, ალპურ ზონიანი ყვავილთა შეკონგა, ფრენბურთი, კალათბურთი... ის სპორტული მოწონსვილობა და სპარტანულია, თითქმის ხასიათიც გამოიჭინა. — პირდაპირობა, ამტანობა, ალღი სიტყვის გაგემოვნება... მისი დიდებულ ლირიკაც სწორედ ამგვარია, — „მუხრანე, მიტის მუშაკი, ჩვეულ გზას ადარ სურდენბა, სონბალის აულღებს, აჯარკებს, შვილივით თბილად ნაზარდს; ხე შექმნას მრავალთვანი, თავთავი

ესხას ლერებად, ადრით და ყინვის სუსხებით არ ირხოდეს ნაზად“. სტრიქონი მისი გამძლე, ფერი მისი — დარბაისლური, სახე — პოეტური, ახალთახალი და მაინც გამძლე... ყველს მოიღვრებ გრდოლოში, ჩამოიჭრეოლა თვალებს, არავგონ ნათქვამ კილოთი შენც ირაკრაკებ მალე!“ — თ ბავშვობის ბინაც იქ ელთ სწორედ, მეტყვარს რომ არავგი შეერევა თვალისწარმტაცა! იქიდან უთვალთვალდება ჩამკეტ ხეობას, არმაზის სახაზებს, ჯვარსა და სვეტიცხოველის მარადიულობას. იქ დაინახა გაზაფხული ბუნებისა და საკუთარი ცხოვრებისა. აი, მაყვალასეული ხილვა იმ გაზაფხულთან: „კვირტებს სიძღურა არ ეხერხებათ.“

„ტოტზე ჩამომსხდრებს ვიწრო კაბაში, ჟუჟუნა წვიმა დაპკრავს შხეფებდა, მისევე გადამლის სოსი თამაშით ფეხადღებდა, სურნელს აფრქვევს, ვიღვლი ქოლგები გადამხრებდა. ვარდის, თოვლისდარ ყვავილით

სარქველით თვითეულ ტოტზე გაზაფხულაი“. ფერი, სურნელი და სიტყვა ასე ისტატურად შეანიჭოთ ერთმანეთში, — იოლი არ არის! მოზღვავევითი ნიჭიერება, მოზღვავევული სათქმელი, დონიერი მკვლავითი მოზიდული — ასეთი მთბატდილება რჩება მკითხველს. და, მაინც, — აქაც მაყვალას მიზეზლური გონი სამდღურავით ვგვისიტყვება: „თითქის სათქმელი ძარბით მედგა, მე კი ავიღე ერთი მარცვლოთ“.

ეს არ არის პოეტის თვამბალობა. — ეს პოეტის ხასიათია, სწრაფვა: უკეთ და უკეთ, მეტი და მეტი... მაყვალა მრეველიშვილი, თითქმის ის გამრჯე, სულმადალი გლეხია, — ჭირნახულის მკაცრი თვალით გამწომ-ამწობი; ავი ასე ხმრადდაც ასხენებს ხოლმე „ჭირნახულს“, „არჩულ ჭირნახულს მოგიყვანათ“. ამ ჭირნახულიან ლექსისებრ ლექსებში შედის ციკვით: „აბრეშუმი“, „მკვლავლო“, „კაი ყმა“, „ბონების ხიდი“ და სხვები, სადაც მაყვალა მრეველიშვილი ბრწყინვალე ლირიკოს პოეტად, ლექსის დიდ ისტატად, ბა, რაც

მთავარია — სამშობლოს ღირსეულ შეილად, ღირსეულ მოქალაქედ გვევლინება. ამ ლექსებიდან შემოგცნებთ თითქოს მხატვრის მოღბერტზე გაფენილი ხასხასა პეისადები, ეტოვლები, აქვე გუგუნებს ომის დღეები, აქვე იცვარება შუბლი შრომისკაცისა, ისტება რუკა პოეტისმიერ ნახული ქვეყნებისა. და, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია — აქ ჩანს პოეტის, ქალის, კდემით აღსაყვ განცდათი, საუფუესო ლირიკული ლექსები: თუნდაც მისი უსათაურებოთი, თუნდაც მისი „ფიქრები აპრილოში“, „შენთან მომქონდა ალუბლის ტოტა“, „მამისი-მეთქი“, „ჩემო სიცოცხლე“.

„შენთან მომქონდა ალუბლის ტოტა, უშქარ ყვავილოში რჩემასახული, დილაადრინ მოვიხაროდი, რომ მომელოცა წელს გაზაფხული. მისი მომელოცა წელს გაზაფხული, რომ მომელოცა წელს გაზაფხული, ალისფერებში თვალსახალიდი; მაინც გზინდაცე გამოეტრიალდი, — თქვენს ტზანშიაც ჰყავის ხეხილი!“ რა კდება, რა თავანკარობა, რა სურნელოვნება!..

მასხოყს, რავგარად იყენენ ალტაცებულნი ქართველი პოეტები მაყვალის ლექსით: „თავთავებში“, რომელშიც ფრონტელის დედულის, უკაცოდ დარწინილი ოჯახის მეუღლის ფიქრები და ნატვრა იყო გამსულილი. გიორგი შატბერა-შვილი ხომ შეპირად ამბობდა ხოლმე ამ სტროფის:

„...თავთავის მშვიდი შრიალი იმისი, ისე, შინაურ საუბარსავით, მასობლის ფხების ხამ მხებმა, ლოყა ხომ არ გაქვს გაუპარსავი?... მაყვალა მრეველიშვილი — და და მეგობარო!

მაყვალა მრეველიშვილი — ჩვენი ბავშვების დიდი დედა!

მაყვალა მრეველიშვილი — პოეზიის ძნელი გზის გაუპყვური ამბები.

მაყვალა მრეველიშვილი — ყველა ქართველის სიყვარული, დღეს 70 წლისაა. ახლა ისდა დაგერჩინა ვუსურვით: არ ჩაეთალოს მკლავი, ჩვენდა საშასხურად, ჩვენდა გასახარად!

ნაზი აილასონია

მასვალა მრავლიშვილი

რეზიუმე

ბაღის აკვნებს ბანზე დავდგამ,
მზესაც დავანახებ,
ნანინად ლექსს ამოვართავ,
გულისკოვზე ნახევებს.
ვიმღერებ და ორი ბაღლი
ამაყოლებს ღიღინს,
ქაღობა რომ დამიმშვენა,
ეს ღლე ქვეუნად მიღირს.
ორი შვილი მომესწრება —
წყვილი ბედისკერი,
ერთს სულ შავი თვალები აქვს,
ერთს კი თაფლისფერი;
ჩემს ღიღინს ხმას აყოლებენ,
სამნივ ერთად ვმღერით.
საცა არის სახლში მოვა
ამ ოჯახის მამა,
შეიფერებს ნაჯაფევი,
მომიწონებს ამაგს.
საცა არი სახლში მოვა
ჩემი გულის სწორი,
მისი მტკიცე ნაბიჯები
უკვე ვიცან შორით.
შინდისფერი დასავლეთი,
ღელე ვერცხლისფერი,
გადავცქერი მშვიდ საღამოს,
ბანზე ვზი და ვმღერით.

„თავი“ — ვიქსი გვიშვილი (19 წელი)

„თავი“ — ვიქსი გვიშვილი (19 წელი)

„მეტი“ — სიმონ ზაქარაიანი (19 წელი)
საგანსაგანო სურათი

„ქობილი“ — დამიანე მუხომანი (18 წელი)

„ქობილი“ — დამიანე მუხომანი (18 წელი)

„ქობილი“ — დამიანე მუხომანი (18 წელი)

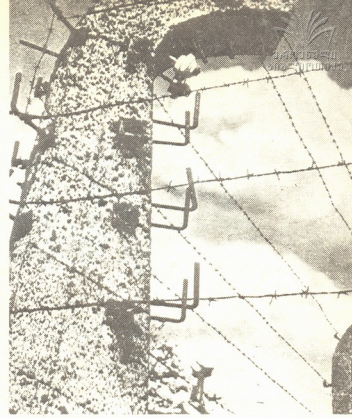

„ქობილი“ — დამიანე მუხომანი (18 წელი)

ზინოვი ტოლკაჩევის — „მხსენის“

ოსპანციის ტკივილი

ავტობუსი ნულა მიჰყვება შორიგზის აღმართს. გზის ნაპირებზე შიშველი ხეები ჩამწკრივებულია. წითელი კრამიტით დახურული აკურის კოპწია სახლების სახურავებიდან მშვიდად ბოლავს საკვამურები.

ბანძილი თანდათან მოკლდება და მთავარი გზის შესაყართან, რკინის დიდ ფარზე, წარწერას ვკითხულობთ: „ოსვენციში“.

ოსვენციმის ტერიტორია ორმოც კვადრატულ კილომეტრზეა გადაჭიმული. ვრცელ ეზოში შენობები ჩაროვებულია. მეორე მსოფლიო ომის წლებში ამ ადგილს სასაკალოს ეძახდნენ. მავთულხლართებით შემოფარგლული ადამიანთა მასობრივი სოცის კომინატი დღე-ღამე მუშაობდა. პიტლურელები სპობდნენ ტყვე ჯარისკაცებს, ქალებს, მოხუცებს; არ ინობდნენ ბავშვებს. ევროპის ქვეყნებიდან მოტყუებით მოჰყავდათ ხალხი. საკონცენტრაციო ბანაკში პატივრების მასობრივად გზავნიდნენ და შემდეგ კი „სიკვდილის წიგნში“ დაღუპულთა, სამხედრო ტყვეებისა და სხვათა გვარები იწერებოდა. ბანდიტებმა ოთხი მილიონი კაცი დაწვეს, 700 ათასი ბავშვი მოკლეს, ათასობით საბჭოთა მოქალაქე გაანადგურეს, ადამიანთა ფერფლით ეზო დაფარეს...

უზონი აკურის მაღალი „სიკვდილის კედელი“ აღმართებს. ამ სისლიან კედელთან ოციათასამდე პატიმარი დახვრიტეს.

ასეული ათასობით განწირულნი გავის კამერებში დავწყეს, დაფერფლეს. ბოლავდა კრემატორიუმი. ოთხ ღუმელში ერთდროულად რვა ათასი კაცი იფერფლებოდა. დიდი და პატარა, ქალი და კაცი უდანაშაულოდ იღუპებოდა. ნაძარცვ ოქროს ნადავლს გერმანიაში გზავნიდნენ.

* * *

ბანაკ-მუზეუმის ეზოში ხუთი წლის მამა გორაკიდან ასკინელი ჩამოსტახელი დიდი თოხიანა ეჭირა. დედა-კა-

ტერინა იქვე სკამძელზე იჯდა, პაწია ოლევი ხელთ აყვავა. ოლევი ფუნჯულა ხელებს მაღლა, პაერში ათამაშებდა, ცისფერფარეზებიან ფეხებს უდარდელად არხვედა და მტრედვით დუღუნებდა.

მამა ღუდას თვალთაგან მიეფარა. კატერინა შემინძელი წამოდგა და გოგონას შესასა, აქ მიიღო მამა ჩიტვით მოფრთხილდა და დედის კაბის ნაოჭებში სისარულით გახვევია. დედამ მამას ომაზე ბავთა შეუსწორა, შორს არ წახვიდო — გაფრთხილდა. მამამ კისკისით გაიჩინა და ყვავილნარში მიიბამა.

ყველა ქვეყნიდან მიდიან ოსვენციში. მიდიან საბჭოთა და უსბოლოი ტურისტები, მიდიან გერმანელებიც და მოღუმული სახვებით მდუმარედ ნახულობენ ფაშისტ მცვეთა ნაკვალევს. შენობის ერთი კედელი მცირეწლოვანი ბავშვის ვეებრთვლა სურათს დაუფარავს. სურათიდან უმწუო სახე, შემინძელი თვალები შემოვცქერის, გზარავს საშველად გამოწვდილი პაწია ხელი და გოგონას გაოგნებული მზერა.

ბანაკ-მუზეუმის ერთ-ერთ კედელზე სურათია. სურათზე ბავშვთა მაღლა აწვილილი დაღდასმული ხელების ტყეა. სიკვდილიმსიხილებს ითვლიდნენ ჯალათები.

ნაწამებ ბავშვთა თოჯინები, სათამაშოები, მცირეწლოვანთა ფეხსაცმელები, ფერგადასული ფარეზები, საწოფარები, წიწლები მუზეუმში ინახება. იქვეა სთავალეები, ადამიანთა თმის გროვა...

საბჭოთა ტურისტებს ოსვენციმის ბანაკ-მუზეუმის ადმინისტრაციის მუშაკი პან იურაკი ექსკურსიამძილობს. მას ნებისყოფიანი თხელი სახე აქვს და რუხვალეები, ადამიანთა დასურბობს. აქ ყოფილი მხრიდან მოდიან. მიდიან ისინი, ვისაც სურს ოსვენციში დაღუპულთა მიმართ პატივისცემა და მოკატალება გამოსატოს. პირქუში ჯამის მოსაგონარი, ომით მცირეწლო ტკივილები მათს გულებს ჯერი კიდევ მოუმუშებელ იარაღ ამჩნევია.

სამამულო ომი დამთავრდა თუ არა, კრაკოვი რეკდნენ მშვიდობის ზარები. მათს გრვინვამი განსაკუთრებით პოლონეთის უდიდესი ზარის „ზიგმუნდის“ ელერა გამოირჩეოდა. „ზიგმუნდის“ ხმა ოსვენციმამდე, კრემატორიუმამდე აღწევდა და ომის დასასრულს ამცნობდა გარეშოს.

კამ ორუბელი გადაიყარა. უკვე ოცდაათ წელზე მეტია აღარ ბოლავს ოსვენციმის საკვამურები. მდუმარედ დგანან მრავალი შეშარავი სურათის მოწმე — აკურის ცივი კედლები.

მუზეუმის სტუმრებმა მედრე მსოფლიო ომის საშინელება თვლით, დოკუმენტებით იხილეს და პან იურაკმა სათქმელი დაასრულა იგი დღე-ღამე, თითქმის ფეხქვეშ მიწა ეცვებოდა, ბავშვითობდა, თვალები უელავდა. ტურისტები კვითლ მეზურს გულმსურვალედ დაემშვიდობნენ. იისფერი საღამო დგებოდა და ოსვენციში ისევ გაცრეცილი და მოწყვენილი რჩებოდა.

კატერინა, მამამ და პაწია ოლევი რასანია სკვერი დატოვეს. მამამ ფერად-ფერადი ყვავილები დაკრიფა, სათამაშო კომპურებს ბავშვური თვალის შეავლით და დედიკოს დაედევნა.

კატერინა ახალგაზრდა. მას არ უხილავს მრისხანე ზეცა. მხოლოდ ბანაკ-მუზეუმით გაიფო ომის საშინელება. ჭადარა, მოხუცი დედა, რომლის, თვალეში კელავ დინსოული ნადვლეა, კატერინას სმირად უამბობს, რა განსაკუთრდელიც გადაიტანეს. ოსვენციმის ბანაკ-მუზეუმის დოკუმენტები მაკარად მეტყველებს, რომ ომი არ უნდა განზვიერდეს!

მშვიდობა სურთ კატერინასა და პან იურაკს, მამასა და ოლევს, ყველა ქვეყნის დიდებსა და პატარებს! ხმას იმდლებზე მსოფლიოს დედები!

მზეს, უღრუბლო ზეცას შეხვარინა დაეშვები!

დაე მშვიდობა იყოს მარად!

ზინილო „ივეჯი“

დარბები მუვალი და სამუშაოდ ში დარბი...

საქტანსაცმელში გამოწყობილი ყმაველი წამოპირკეცებელი პიანინოს კორპუსის ვერძილი მიმდარყო და ჩაქურჩის სწრაფი, გამოზომილი მოძრაობით ხის სხეულში უცხო ფორმის ლურსნეებს ატეხდა. იქვე, ახალგაზრდა ქალი უჩვეულოდ იოლად იღებდა და აწყობდა კლავიტურაში მთელ ოქტავებს. ორ ხანმოშულს კაცს პიანინოს სახურავები მოეგდო მხრებზე.

პიანინოს საამქროში ჩვეულებრივია სპარამო პრაქსის მიმდინარეობა. იქმნება და ფარად პიანინო „ოცრი“.

— მწელი სამუშაო გეაქვს, მთელი დღის განმავლობაში ფეხზე ვდგავართ. თანაც ფეხში საქმეა, რაც უნდა იყოს, მუსიკალური ინსტრუმენტია. შესახებლად შესაფერისი უნდა ჰქონდეს...

ქარხანაში 547 მუშა-მამასახურიდან 234 ქალა. ისინი ბრიგადებში არიან გაერთიანებული. ერთ-ერთ ყველაზე მრავალრიცხოვანად და საუკეთესო ბრიგადას, რომელიც „გამპრალაგებელი“ სახელი იწოდება, ტატინა მეშერიაკოვა ხელმძღვანელობს.

აქ ინტერნაციონალური კოლექტივი შრომობს.

ასაი თველზე უფროსი ეკატერინე ნევებოსკია 1950 წლიდან მუშაობს ქარხანაში. მის ეკავში მიხედავით ათერ კუქუეხიძე, ტატინა მოსინა, შვადია ბურაჩენიკო, ევინა ქიტუაშვილი და ზარა ფილავა. იყო დრო, სწავჯარ ბედს უშუალოდ საკუთარ თავს ტატინა მეშერიაკოვა. სომხეთში, კრანოსტესის რაიონში დაამოკრა მედაგოგური სასწავლებელი, იქვე, აზერბაიჯანულ სკოლაში შეუდგა მასწავლებლობას.

ვათოებით ადამიანზე, რომელიც თბილისში ცხოვრობდა. საციკლობის მიხედვით სამსახურის შონა გაუქრია. გამოცხადდა მუსიკალურ-კლავიშებიანი ინსტრუმენტების ფაბრიკაში.

დროებით მოველი და სამუდამოდ კი დარბი, — ამბობს ბრიგადირი.

გამკრავებულთა კოლექტივის წევრები თუშკა დღემდე არ დაუჭილებიათ ორდენებითა და მედლებით, მაგრამ მათს საქმიანობას უფლებები და პატივი არ აკლია, ყოველი მუშა შრომაში ჰპიანებს სიყვარულსა და აღიარებას.

თავგები

ჯილოზე მოგახსენეთ. გიტარების საამქროს უფროსმა ჯემალ ჯაფარიძემ თქვა:

— ზოია ზავჯავაძე ჩვენთან საუკეთესო კორპუსის მწეხავი და ბრიგადირი. საამქროს დაარსების დღიდან აქ მუშაობს. უძნელეს, პასუხსავე უზანებ იღვწის. ამდამდ წარადგენია მთავრბობას ჯილოზე. მოწინავეებად არიან აღიარებული აგრეთვე გამკრავებელთა და ამწყობთა ბრიგადები, რომლებსაც კამარა მუხაჯია და ახალგაზრდა მინანა ზავლაშვილი ხელმძღვანელებენ...

ფაბრიკაში მოწინავეებს აჯილოდებენ, დეპუტატებად ირჩევენ. მავალიად, ბერტა სტრეკოვა — ვ. ი. ლენინის დაბადების მე-100 წლისთავის საუბილოდ მედლის „შრომითი მამუციბისათვის“ ეკავალი: საქარეულის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი ელენე ყველაშვილი; რაიონული საბჭოს დეპუტატები მარია დიხინკო და ნანელი ქეღელსაშვილი.

პიანინოს კლავიტურა-მექანიკის ჩამყობი ბერტა სტრეკოვა 1944 წლიდან მუშაობს ფაბრიკაში. ბეკრი ახალბედს მასწავლებელი და დამრავებელია. (საქენისო ასკისა, მაგრამ კვლავაც დგას თავის მუშურ პოსტზე, როგორც ერთული ჯარისკელი). დანარჩენებსაც ასევე განსაკუთრებული დამსახურება. მიუძღვით კოლექტივის წინაშე.

...ფაბრიკის პარტიულ კომიტეტში დაქინებულ გეორგიეს, გიტარების საამქროში ამწყობები — დები ნორა და ნანელი ქეღელსაშვილები ჩახეთათ.

ნორას წამულო დაბე ადრე დაემთავრებდა და სასულიყო. გავეცანი მეორე დან, ორმული კიდევ ერთი ქალთა ბრიგადის წევრი გახლეთ და მეტრსმედად ახალგაზრდა საბიბოდა, რომ 14-წლიანი მუშრობა პირვარდია ჰქონდეს.

ბრიგადე რომ გამოცხადდა საამქროში, სინანულით ვადაქნიეს ქალბება თავი, მბავშმა რა უნდა გაავიკომა. შეუდგა მუშაობას და თან სკაობს სკოლაში დაიწყოს სიარული, სკოლაც დაამთავრა, ხელიც გაწაფა, სახალხო დეპუტატების რაიონული საბჭოს დეპუტატიც გახდა, სკვ წევრობის ანდიდატეც.

ნანული ცხრა ოპერაციას ფლობს, ისევე, როგორც ბრიგადის დანარჩენი წევრები — მანია ჯანუაშვილი (ბრიგადირი და ორი შვილის დედა), ცილა თეთრადე (ხუთი შვილის და ადმენვერ შვიდმთლის პატარონი). 19 წლის ლლი წყალსმული (ოთხეულში ყველაზე უმცროსი, ფილოლოგობაზე მეოცნებე). საბოლოოდ კი ყველანი ერთად დღეში ორასი გიტარის გროფის ამზადებენ.

მრეობისე ქალი

მზე ჩასასულიად მოეზადა და ფანჯრებს მოაღდა.

ფაბრიკის პარტიული კომიტეტის მდივანი, უფროსი ინჟინერ-მექანიკოსი ეკატერინე მგელაშვილი მავლის თავში იფდა.

დლით ეს კინებტი ხალხით საცხად ხმადრობი იყო; თვით ეკატერინე კი — საქმიანი და ენერგული. ოღონდაც, ჩემდა გაცეხად, მთელი დღის განმავლობაში, ამ ოთახში ვიყავით თუ საამქროში, არც იჯრასხე შეეცლია ამ ქალს და არც ხმა. იყო რაღაც დამამუდგებლად ზომიერი და შინაურული მთელ მის გარეგნობაში.

ოთახში, ეკატერინეს გარდა, კიდევ ორი ქალი იჭდა: საფაბრიკო კომიტეტის თავმჯდომარის მოავიგლე, უფროსი ინჟინერ-ტექნოლოგი ზარია სიხარულიძე და კადრების განყოფილების უფროსი ინსპექტორი მერი გიორგაძე (საერთოდ კი, ამ საწარმოში არასოდეს ყოფილა ქალი — დირექტორი, ქალი — მთავარი ინჟინერი, ქალი — საფაბრიკო კომიტეტის თავმჯდომარე, არც პარტიული კომიტეტის მდივინობა ითვლება თურმე აქ ტრადიციულად საქლო საქმედ). პარტიული კომიტეტის ნათელ კბინტში სიყვარუდი, სიბოთხ და სამუდამოდ დღის დასასრულისთვის შესაფერისი გაწყობილბა სუფევდა.

მერი გიორგაძე და ეკატერინე მგელაშვილმა 1955 წელს დაამთავრეს თბილისის №12 სასულილო სკოლა. ეკატერინემ დასარულთა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მექანიკა-მათემატიკის ფაკულტეტი და ფაბრიკის კანბრის განყოფილებაში მავდა.

მან მუსიკალურ-კლავიშებიანი ინსტრუმენტების ფაბრიკაში გაიარა 18-წლიანი გზა მდივან-მექანიკიდან და კომპოზიტორულ-

იალაღები ურჩაჰნია ამი სისაურს

ნარკვევი

ბიძები ისხდნენ და ბჭობდნენ. ბებერვით ბუტბუტებდა წვალი თუჩის ქვაბში, ცეცხლი ხან მატულობდა, ხან ილეოდა. ნადვრდლები სცვიოდა ხმელ შემას, იხარშებოდა ნანადირევი.

ბიძებს უღვაშები დასველებოდათ ღვინით სავსე თასებში. სვამდნენ, თამბაქოს აბოლვებდნენ. თვალები ენისებოდათ სასმელისგან, კვალისგან, ფანჯარაში შემოსული ბინდისგან. მაინც სვამდნენ და ხშირად საჩვენებელ თითს ზევით სწევდნენ.

— არა, გოგო აქედან არ უნდა წავიდეს!

— შერთცხვება ჩვენი გვარი, თავი მოვკვეტრება.

და მათედ ყვებონდენ მძისწვილის ამბავს, რომელიც ხევსურების გაქცევა, 12 წლის თედღეში აბრეღვის ფაბრკას მიეცედა, თიერ-ყვიოელი პარკების ხარშვაში ხელგები დაიფუფქა. ბევრი მათი დაართო და სხაზარველობა დააპარა.

— შეთქვსხეტე წელშია ვალამდგარი, არც დედა თუვას, არც მამა. პატრონები ჩვენა ვართ. მუდღეში, ნადიკარში ბებნასთან ერთად გახიზნული რას იზამს, ვინ იცის! ბებია არაფერს უშლის, ყველაფრის ნებას ართავს.

კარს სტუმარი მოაღდა. მასხმსმებმა ჩაიწიეს, მოსულს ადგილი დაუცალეს, თავის შუფხვს. შერე პაჭით გაინათეს ჩართლებული სვარი-პირი, ტუჩი ტუტთან მიიტანეს, უცბო უფრს მიუახლოვეს და ჩუმად თქვეს:

— უნდა ვავთხოვოთ! ხასიძის ამხვი მოიტანა სტუმარმა. ქორწილისთვის მზად იყვნენ.

— ჩვენი გვარისაა, ჩვენს მიწაზე უნდა დარჩეს, პატრონის ჩაბარდეს!

ბიძები ისხდნენ და ბჭობდნენ, ჩურჩილებდნენ ხრინწიანი ხმით.

კარის დერღომად მათ დიდი, შემწინებელი თვალი უჩურღა, ხან მოშორდებოდა სპევრებს, წაწაშებს დაახამებებდა, ისევ უზინებდა შურას ნაცნობ სახეებს.

მართლა ტყვიასავით მოხვედებოდა მთვარე ბიძებს, მისი ნაფიქრალი მორბე გაეგოთ. მკვრდნენ გოგოს სკოლის მოწონმა ჭქონდა, ხილანანდში რადაც მოძებნი გამოცრა, დედის სახეობა და ქარვისგორილიანი ბუბები მძებვდავლოდ შევსებდა. ცხენი შეკაშულთ ელოდა და ერთი მათი ჩაძინება აკლდა, რომ ზღედ მოვლდებოდა თავის ნუბიერას, ფეხი მუდგებოდა მიეჭირა და გა-

რინიოყო დაღმარაში, ქარაფებში, კლდეებზე...

თბილისი ელოდა, ბარნოვის ქუჩაზე სამედციონო სასწავლებელი იყო, სადაც უნდა ესწავლა.

— შორს აქედან, შორს ამ სილამაზისგან, ამ ჩაწუმებულთ ხეობებისგან, ამ განუყორებელი სიმწანისგან, ცივი წყაროებისგან, განა არ უყვარდა და ამიტომ სურდა გაცლას? იმითომ უნდა გაქცეულიყო, რომ ეშველა, რომ საუკუნეობით ჩამოშდებოდა ბნელი გაენათებისა, კარაკეტებოდა დაერღვება, ხალხისთვის ერთი პატარა შუჭი მიეცნა და ცხოვრება გაელამაზებინა.

შატოელ სისაურს ცხენი შეკაშული ჰყავდა და იცდიდა, როდის შეუხსრულდებოდა ღვინო წაიღოს, როდის დააძინებდა ხალხს პატრონებს ღრმა ძილთა.

სხლის ახლოს ცხენი ბალახზე ატარა, რომ ჩქამა არ უყოლიოყო მათი გაღვიძების მიზნით. რა ვაღვიძებდათ, რუმბებივით იწვნენ და ზვრინავდნენ. სიფრთხილეს თავი არ სტკიოდა, და მთვარად განათებულ მინდვრებს გაურბოდა, ბნელ ჭზებს ირჩევდა.

სევდიანი იყო ის დამე. გული სავსე ჭქონდა სევდით და იმითომ, უკანასკნელ ძავეს წუცებდა ნათესავეთან, თითქმის მტრად იცილებდა თავის სისხლის, ხალხის საშუალებად და მამქრალა თავდაუშოგავად გამხდარი, ჭერ კიდევ ზრდადაურთულებელი პატარა გოგო დიდი გულით. დარღიო გატენილი გულით, ისევ თავისი სისხლის, ხალხის საშუალებად, თითქმის ძვლები გასწორდნენ იმ გამოცხებულიდან, სადაც მისი წინაპრები — სისაურები. არღუნულები და სხვები და სხვები.

— დაავადებულნი, მორჩენის იმედგადაწყვეტებუნი ნებით, ძალდაუტანებლად შუდიოდნენ და აღარ გამოადიდნენ, შამშოლით, უპატრონობით და სენით იტანჯებოდნენ გავამებთ და ძვლებთან, და, ბოლოს, გონიხილებით მათ ვეგრდით ლავდებოდნენ.

კვლავ მოსწიოდნენ ძვლები გამოცხებულიდან მთვარის დამეში გულის გამაწვრილებლად.

— არაქ, მოვკვებდე, ვვიშოდე, ვალავარჩიო...

რომ არ განწივრებულყო ეს მიძიმეუ. მიძიმე წესჩვევა, მათი გვარის გოგო იყარებოდა სისხნულთ ერთობლივი კვლით მეგობრის, ცხენის ანაზარა დარჩენილი.

სამედციონო ტექნიკუმთ დაამთავრა. დალიოდა ერთი ხევსურული კამბო, რომელ-

აქტივისტიდან უფროს ინჟინერ-მექანიკოსობამდე და პარტიული კომიტეტის მდივნობამდე; მერომ კლავიატურა — შექანიკის ჩამუშაობიდან კადრების განყოფილების უფროს ინსპექტორობამდე მიადწია და დღეს სახალხო დებუტატების რაიონული საბჭოს დეპუტატია, მიღებული აქვს მედალი „შრომითი მამაცობისათვის“.

— საწარმოო სიმძლავრეები არ გვეყოფნის, თქვა მოულოდნელად პარტიკომის მდივანმა. — პიანინოებისა და ვიტარების გამოშვების გეგმა კი თითქმის ერთიორად გავვიზარდეს. შარშან გიტარების საამქრო უნდა ვაფართოებულიყო. აფერ, ამწებები წოიტილები, მაგრამ ამოდ...

ზაირა სისარულიძისათვის დიდი კოლქტივის დიდი საზრუნავი 1972 წლიდან დაიწყო. ახალგაზრდა სპეციალისტი განაწილებით მოვიდა ფაბრიკაში. სკეპ წევრობის კანდიდატი, უფროსი ტექნოლოგი, საფაბრიკო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე... არც ისე ცოტაა.

ათთოვლილ მთავრის დიდი აღმანიერის ბიოგრაფია აქვს, მწელად წასაკითხავი, ჩასახლოვებული. ვულდავულ შესასწავლი ბიოგრაფია, რომლის ბევრი ფურცელი საწარმოს მატარებს ემთხვევა.

საგარეო

საკ დამოთ აკერება, რეცხვად და ცეცხლ-თან აწრობდა. იყო პირველთარგოსანი მასალისა და აღებული ჰქონდა რვა მწვერავლი, იყო პირველი მოჭირთე ქალთა შორის. ისარდომზე ბევრჯერ უნახავთ მის პროფესორებს და უამაყით, რომ ეს პირველი მოჭირთე მათი ფრიალოსანი სტუდენტი იყო. ისევე იყო.

სუბოტე იწვავდა სამედიცინო ინსტიტუტშიც. ცხოვრობდა სპინდელის, გაიარებინა, ნახვარად ჩაუცემლი და უშემოლი. ვერ იტანდა უსამართლობას, იყო პირდაპირი, პირში მოქმედი და მკვახე სიტყვის აბატონი. სამავიროდ, გულში იმდენი სიყვითე და მადლი ჰქონდა, მთელ ქვეყანას ეყოფოდა, ყველა გაიკრავებოდა. შეუჩებულს. ღვარღვლილს და ღარღვარს შეიფარებდა, მიე-სათუბებოდა.

ახე დაპირავთ თავისი გულის ეს დიდი სიმ-ღერე ნაწლ-ნაწლ ყველგან, სრავ ფეხი დაღვდა — ბორკობის რაიონში, როცა უბნის ექიმად გაგზავნეს, ქარელის რაიონში, წადლის საავადმყოფოს მთავარი ექიმი რომ იყო, ღამა აგარის საავადმყოფოში. სადაც მუშობს ქურხანდა, სოფელ ამისის საავად-მყოფოში, ქარელის საავადმყოფოში. სადაც სასწრაფო დახმარების ექიმი პირველი იმე-დი და პირველი გამაჩრჩენელი იყო.

წლები გავიდა. ცხენის ნახვებრებით გა-ღარბინეს, თითქოს ერთმანეთს შეეცბორ-ნენ, და დივიუტის ზეგუბრებამც დაქვედნო შეილის უყან დაბრუნება, ძებნა. ბიძები დაიხიბნენ. ახლა მისი კვლის მღვდელი არავან არის, ჩაიღის შობილეს უსთხროს სამი შვილით გულდახსნილი და ბედნიერი. ახლა აქ ექიმები ჰყავთ და განათლების კერის შეხვეურების, მისი დახმარება ადარ სტრ-ედებია.

ხეგსური სისხური კი თბილისშია, მეცხო-ველთა განმრთობლამზე, მათ საყოფაცხო-ვრბოთ პირობებზე ზრუნვა აბარია, როგორც ექიმს. მისი დაწესებულება თბილისშია, თორ-ემ თვითონ იშვიათად ნახავთ დედქალა-ქში. ბუნების შვილი სულ მოგზაურობს, თავის საფეოშია, მთებსა და საძირებრზე — ყოვლითი, შირაკში, ყველგან.

უსამართლობას და დახმარება ვერ იტანს, კაცის წაწლანს და აბურად ავადებს ვერ გეუბნა და ეს ხასიათი ახლაც ვე სიტყვას წაზოცდინებს, როცა ხედავს, რომ ვერ კიდეც ყველაფერი წესრიგში არ არის, რო-ცა უფუფერობით, სიზარმცით და არხიეი-ბით საშვე უფუცდება.

ავსტეალობს, თორემ გული კიდე უფრო კითხილ აქვს თავისი ხალხისათვის, შირო-რად მწვერებუნისთვის თავდადებულს.

წებს, როცა ისინი ხის ნარებზე წვანს და ზოგჯერ თქვამს არ უფაით, როცა მთელი დღის წარბო-მოწერებულს გაუფილტ-რავ, დაბინძურებულ წყალს სვამენ, მიე-ნიან ამხიბთ კოლმობრანის გზაზე ცხვარს და ერთი ავტორარული არა ხვდებთ, რო-ცა არც საფერშოი პუნქტი აქვთ და არც აუცილებელი დახმარე საშუალებები.

წამთარ-წაფულე დაღის, მწვერებუნის ცხოვრებით ცხოვრობს, უყვარს მისი კალ-თები და მათზე შეფენილი კომლანია ად-

მანები. მთასავით დადის ალმა-დაღმა, ცხე-ნით, ფხვით თუ მანქანით, მთასავით საგ-ზალწამოკიდებული და ხელგაშლილიან — მათი მკურნალი, გულშემატკივარი, მათთან პირის გამტები.

წამთარში შირაკში წვიდა. არხილოში კოლმობრანის მოწვევებზე დახვდნენ. ჩაადე წვერი ჩაებვითა გულში და პასარო-სი არ ჰქონდათ. წითელწყაროში თუ არ წა-ვიდეთ, აქ ვერსად მოუვლობოთ, — ამბობ-დნენ ბოლმანად.

დასაბოლში კი ჰქონდათ: არხილის მსხვი-ლდება საქონლის ბინებში — იორზე, დი-ლიჩაში, ჩირვილში და შუა ალაზანზე — ყველგან მძიმე სურათია. მწვერებს, მწვე-ლიავეს, ტრაქტორისტებს ხშირად მთელი კვირებიც ეტყობოდათ ან აქეთ. ყინავს ბინებში.

— მტობი ადარ შევიკიდეთ. — დაიწუ-წუნეს ქალბმა. თბილ წყალში ბელის ჩა-უთვა ვევერებდა, მაგარმ ჩვენს თავს არ დადებებთ. — კასრებე ან ფუეთი, რძის მო-საწველ და შესანახვე ტურტებს, მთელი კვირია არ გარცხებდა, ან როგორ დავასუ-თთოთ საქონელი.

ცეცხლი წავიკადა ექიმს. უსუფთაობამ გა-აალმბა. ბევრიც ვაგდმუფე დახვდა, გა-ციტებულყვენ მწვერებში, მთელი კვირის ნა-კეთს უზრდოდნენ, დენის მოლდინში რომ დაუგროვდნენ და დაიცვდნენ. ერთი კვირია თბილი კერძი არ უგემათ.

— დატვობიერ ჩვენს საყვარელ ძროხებს და წვალობ, — დასცდათ ქალბმა, ხელმძღ-ვანდობლად დაბუტყა მია და უყან დასაბ-რუნებელი გეზი იტყობენ აილი.

მძიმე გული გამოჰყვა თან. არც წითელ-წყაროს დენისის სახლების კოლმობრანო-სის შეხვარებების ცხოვრება მოერნა. მწვერებს თავიანთი ბინა ცხვრის საშპლით გაეგნოთ. ტკიპი დაბუდებულოთი სადგო-მებში.

და დაღის ხელმძღვანელებმა, უხსნის, აჩერებს, მოიხიზებს, და ზოგჯერ ყვირის კიდეც. მწარეს ამბობს პირდაპირ და მო-რიდელდა რას მიკეთა ტკბილი სიტყვა. როცა ამხელა ფაქტები აქვს ქვეყანას, რო-ცა საქართველო მეცხოველებოთის რესპუ-ბლიკა უნდა გახდეს, და ზოგჯერ კიდეც არც ისინი, რომ ძველი ყალიბი მუშაობა ადარ შეიძლება.

ახლაფარლობა თვითქმის დალია. შუა ხანში გადაღდა ხეგსური ქალი, ექიმი იცდა-აწლიანი გამოცდილებით, გულშემატკივარი და თავდაუზოგავი. მას შეეძლო სადმე მკუ-დრო ადგილას ემკურნადა ხალხისთვის, პუ-ბლიცტიდან პალატებში ევლო, არც ფეხი დასველებული, არც დაულოვავი წამორის ქანს შეგერა სტრეტიკა, მაგარმ შუა ხანში, ცხოვრების შემოდგომამზე უფრო ძლიერ ეცნის მიწის ძახლი, ხეგსურეთის მთების, მწვერავლების ხმა. და მიღის, სადაც უკუ-ღვდა მტად სტრეტიკა მია სისხურში.

მკიოხველებს წინაშე წინაწარი ბოლიშ-ვისლი უჩვეულო დასაწყისისათვის, მაგარმ, გარწმუნებთ, იგი აუცილებლობის შედეგია. ყოველ შრომებს, წამოსიბის გარდა, თა-ვისი ბავშვისათვის შეშენილი აქვს, თუ შეიძ-ლება ასე იტყვას, დასკა-დატუტების მეთო-დი. შრომებზე კარგად ვინ უწყის, რა ახარ-ებს და ანონებს ყმაწვილს, რა უნდა იღტვის, რა უნდა და რა არ უნდა. ჰოდა, ერთი საყთოში ყველა შრომებმა თითქოს პირი შეკრა — დასკის უნივერსალურ საშუალებ-ად მათ „საინტერესო“ ხერხს მთავნეს: რო-ცა უყმაყოფილონი არიან, როცა ყმაწვილი კოტობს, უმართებულო რასმე ჩაიღვს, ეწოში თამაშს ურამდაღვერ ანდა სიორტულ სექციას დროებით ჩამაშორებენ. რა საწ-ყალობელია ამ დღის ბავშვი.. თოს კიდელს შუა უფროზოდ დრო-შობის, ადგლის ვერ პოლოდის, თითქოს გალიაში გამოუმუყვედ-ვიათ და მათაცხლებელი გარემო წარუბოთ-ლია. მართალია, შეიტრლდა ხასქელი სახარ-თლიანია, მაგარმ ამ შრომებზეც გული ეწვით ყმაწვილის საცოდობით.

თუ ამ გავრცელებულ მავალთის ყურად-ღებზე დასაყვირებობით, ბევრ საგულისხმოს-რასმე აღმოვაჩენთ. ბავშვი ფეხისაღმსობ-ნავე ქვეცნობიერად ისწრაფის მოძრაობა-თამაშისთვის. იგი ჰავებს ნაყოფის, რომელი-ც, თუკი შევარებთ, ვა გადადებუტით, მორჩა — უმორჩაო ჰკობად იტყვეა ყმაწვი-ლის ბნერება ნაიდავ გამოსავალს ძიების და ეს გამოსავალი ფიკულტურისა და სო-რტის საშუარია. იქნებ მოიღვდ მართებელი არც იყოს, მარტებ საშაწვილო თამაშში „მოვიცილობო“ ტურტრინი „ფოკულდტორა და სორტა“ ვერაღობ, მაგარმ სწორად ეს პირველი, იმპროვიზებულ, გულშემატკი-ველი თამაშობა დასაბმე ყმაწვილის სორტ-ზე საშუაროში ავსებდებოდა. სხვათა შო-რის, სტეცილობის თვლით უშაღ განახვა-ვენს იმ ბავშვებს, რომლებსაც სორტულ სექციკაში მისვლამდე უწოთ ფოკულტურის „სკულა“ გაუთლია. თხვან განახსებულ-ნი მთავან, ვინც შრომებმა თავიღვერ ჩამო-აშორის ბავშვურ თამაშებს, თანაველებს და სორტი ყმაწვილს სასკოლო დისციპლი-ნასავით გაუხსნებს: არ თამაშებს, არ გალა-ღებ და მხოლოდ მაშინ, როცა სასკოლო ას-კამა უწია, მიმარბის მწვერებში. ასეთი ბავ-შვი, რადა თქმა უნდა, ბევრს კარგავს, უპი-რველეს უყოფისა, მის „ქანართლობის პი-რამიდის“ თითქოს ბადაფიერი აქვს გამოცლი-ლი და, მერვე მხრივ, ყმაწვილს უქირს ან-დაეწის თანაყოფებს, ათივთის სიორტის ან-ბანი. ეს — უტეოთე შრომებზევში! როცა შრომებზე გვიან, მთავარ მინცე ბოლოს და ბოლოს ხვდებთან ავტოთე შეტდობის და, რაკი ყრმა, მითს კედელს შუა ჰყავდათ გამო-ცტილობ, იორც და მერე ცდობობენ დაწა-

საგარეო ურთიერთობების სამსახური

ლისი აუნაზღაურონ. უარეს შემთხვევაში, კარკით და ხიზოლით ჩასუქებულნი უმწერ კოვადგვარ ინტერესს კარგავს ფიზიკულტურისადმი და მტრეც, სიუპაუტეში, სპორტის მისთვის სამუდამოდ არის დაკარგული. ასეთ უმწერადი ერთგვარი ფსიქოლოგიური არარსებობისთვის კომპლექსი უნდა იყოს: იგი თავს დაჩაგრულად გრძობს, გაუბრუნის თანატოლთან კონტაქტს, გულჩახვეულია და კუსტი. ახლანაირი „ინსტრანაია ლიტერატურაში“ გამოქვეყნდა იტალიური მოთხრობა, სადაც სწორედ ასეთი უმწერადი დრამა აღწერილი. დედა ბავშვს ფეხის გადადმასაც კი უტარებდა, ითამაშებდას გამოკიდობი და საბოლოოდ აუნაზღაურებელ უფიქურს და სიყვარულს ტრავმას აუტენებს. ბავშვს ქუჩაში ვერ გაუვლია, რადგანაც სისულენის გამო ირონიულად უფერებენ, დასცინავენ.

საით მიგვეყვას საუბარი, რა შედეგებიცაა ვერჩილი შრომების? გვიჩვენებს ეს თუ არა, თანამედროვე ცხოვრება ჩვენს პირად დროს, უძვირფასეს განს, უმოწყალოდ ფლანგავს. უმადოაგები, ფსიქოლოგები საგონებელში არიან ჩაჯვარდნილი: მძიერ და ტექნიკური სახეობის პროგრამები მოზარდს პრაქტიკულად აღარ უტოვებს თავისუფალ დროს. ამს ემუდბა შრომობის ზოგჯერ გადახედული ტოლტევა, — ასწავლილი დამატებითი უკვლავური, რის სწავლაც შეიძლება. ვინ არის უფრო ენებისა და მუსიკის შესწავლის წინააღმდეგ, მაგრამ უკვლავური ზომის და წინააღმდეგდება გამართებს მოზარდის სულ მზრებს ისეთი ინტელექტუალური ტვირთი ამბიონებს, რომელსაც ბევრი მოზარდული ადამიანიც ვერ ასწავდა. ჩვენი მიზანი არ არის უნივერსალური რეცეპტისა და რეცეპტის გამოხატვა: რა უნდა მოსწავლეთ მოზარდის და რა არა. აღმბა დასავლეთში ეს თავისებური ოქროს შუალედი გამოიწინახება. იქ ამზერ ვსაუბრობთ, რომ უსპორტოდ უმწერადი არსებობა წარმოადგენელია, რომ, იგი ისევე საჭიროა, როგორც მკერი, მწე, წყალი, რომ სპორტს მარტოოდენ კუნთების სიხარული კი არ არის, არამედ სასიცოცხლო მოთხოვნილება. ვაგლბა, ეს უმარტოებში ექვმარტობა უკვლამ არ იყოს. ვეზადე რომ ნერვს სასიცოცხლო წყავს მოკლებს და თავის ნებაზე მიუშვებს, ამის კვლა ხედავს: ნერვი ქანება, ტანს ვერ აყრის, საცდელი სანახაობა. ბავშვის ფიზიკულტურულ-სპორტულ წრომობაში რომ მოვავლის, ეს შეცდომა შედარებით გვიან გამოიწინდება ხოლმე, მაგრამ განა ეს ნუგუნა? გოქონის თქმისა არ იყოს, სიუპაუტეში ნაბერები დროშის კვალი მოვიფიქვოლობაშიც მხერბზე ვჯავჩია. იგივე შეიძლება ითქვას ბავშვის ფიზიკურ აღზრდაზეც.

მაშ ასე: ფიქრობთ თუ არა თქვენ, რომ კვების გარდა სკოლაშივე საკმარის ბავშვს ფიზიკური წრომობა შეეძლება? თუ ფიქრობთ, თუ კარვად გაქვთ ეს ექვმარტობა შეგნებელი, აკეთებთ თუ არა იმას, რასაც ჩანაფიქრის რეალიზაცია შეეძლება უწოდებო? მაგალითად, აქვს თქვენს ბავშვს სათამაშო ადგილი, თუ მოცროც უნო შექვენი და თქვენი მეზობლის მანქანებით არის გაუძლილი? ვიუთ გულახდლინი: გიფიქრობთ თუ არა, რომ საცნებო გარჯის ნაცვლად ეწობს ნაწილი მავთულის ბადით შემოვცხადვრება და გაერთიანებული ძალით მოზარდებისათვის მარტივი ტიპის მოედანი მინივსი გაგეკეთებინათ? არა, დანამდვილებით შეიძლება ვიქვამ, ამავრც ვიფიქრობთ: არ გავწუხებს, რომ ეწობა თამაშის ნაცვლად ბავშვი შესაძლოა ქუჩის ბინადარი გახდეს, იქ იპოვოს თავისი ზღვა ენრგეისი გამოხავალი. ვერავითარი შეგონება, ვერავითარი ნოტაციები მას ვერ დაარწმუნებს, რომ თავისუფალ დროს ითამაშ ჭდობა სჯობს სუთთა მერეც ყოფნასა და ტრადიციანაგებთან თამაშს.

აი, ჩვენს მივადლებთ პრობლემის მოზარდურ-ზენობრივ ასპექტებს. რა თქმა უნდა, ქუჩის მანვრ ზეგავლენისგან მოზარდის ჩანსომობებზედა სპორტის ერთადერთი საშუალება მა არ არის, მაგრამ ერთ-ერთი უმთავრესი კი გახლავთ. ჭერ ერთი, ეწობა მოთავსებულ ბავშვი ნიდავც თქვენს თვალწინ იმყოფება. გაუძლიერება უწეუთ კონტროლს და თვალწინ აღდგენით, მერეც, დარწმუნებულ ხართ, რომ გართობა-თამაში შრომლოდ მის ჭანმრთელობას წაადგება. რა ქანს იქ ბავშვს, რომელსაც მანქანებმა წარაფუა სათამაშო ადგილი? მაშინ იგი მოზარდებით ექვბს პარტნიორებს, რომლებიც ასევე ვანარტობად ქუჩაში გამოხლვან და ვლზე-ყარებს ედებან. ერთი სიტყვით, თუ თქვენს ბავშვებს ესა აქვთ ერთი, სათამაშო ადგილი, მათ არ შეიძლება ჭქონდეთ ნადვილი ბავშვობა, მათ ხელეფუნრად ვარიმეფთ საიმოვნებას, სილაღეს, ვას ვუკეტავთ ჭანმრთელობასა და სპორტელის სამყაროსაც. დამთავანებელიც, ეს მოზარდთ თათბის წინაშე. მათი სრულფასოვანი აღზრდისა და მომავალ მოქალაქედ ჩამოყალიბების წინაშე ჩადენილ ზნობრივ დანაშაულს უდრის.

თვალი ვავადენით უმწერადის ცხოვრებას. აი, ის უკვე სკოლაში დღდის და სხვა საგნებთან ერთად ფიზიკულტურასაც უწავლობს. დიას, სწავლობს, რადგანაც სწავლებორა ბევრი შრომლის იგვლას თავისებურებერია, მათი აზრობა, იგი ლმის ბოლო აღვილზე დავს სხვა საგნათა შორის, აღბათ მწელად გამოიხატება ისეთი შრომობით, რომელიც ფიზიკულტურაში. ბავშვის წარუშემტობ-

ობას აედღევიბინოს. რომელი შრომობელი მიხლდა ფიზიკულტურის მანვრ თანად თავისი ბავშვის წარმატებით დიპლომრესებულა? რომელ მათგანს უთხოვია მასთვის რჩევა-დარიგება, რომ ისევე და ისევე მოზარდის ჭანმრთელობისათვის ინდივიდუალური ფიზიკულტურული პროგრამა შეიქვმებინა? თუ ასეთი შრომობელი არსებობს, იგი ტიპური არ არის. უფრო ტიპური სხვა რამ გახლავთ: რკვა შრომობელი ნემის ყუნწში ძვრბინან, ათასგვარი ცნობების ავრკობებენ — რადც უნდა დეუქვდეთ, ბავშვი ფიზიკულტურიდან გაათავისუფლებინონ. რა შეიძლება უწოდებო ამას? სრულად უსასუბისმგებლობა, ელემენტარული უტოლინარობა თუ შეუგნებლობა? რაც ვნებავთ, უწოდებო, ლდინდ ასეთი მიდგომა საყუთარი შვილის ჭანმრთელობისა და კეთილდებობისადმი ექვმარტად დამლუპველია. იქნებ ზოგჯერ ეგონის უფრო შვილი წაივდეს და შრომობელი გამოშობი შრომკვედას: ჩემს შვილს, ზოგჯერ მინდა, ისე ავზრდო. არა, ჩემო კარგო, უსასუბუბით ამგვარ პოტენციურ ეგონის, თქვენი შვილი საზოგადოების წევრია, თქვენთან ერთად მას საზოგადოებაც ზრდის და თქვენზე ნაკლებად როლია დანიტეციებული მისი სანმწეუბო ადამიანად ჩამოყალიბებით. თუ ის კარგი გაიზარდა, ამას რა სჯობს, შექვინოსაც და მასუფლანოსაც, მაგრამ თუკი იგი, თქვენი ეგონის წყალდობი, უნიათო, ლჯგამოკიდოლ, უარეს შემთხვევაში, მანვრ მიდრეკილებების მქონე პიროვნებად ჩამოყალიბდა. მძიმე ტვირთი გახდება საზოგადოებისთვისაც.

ერთი საბატო ტრიბუნლიდან ითქვა: „საქართველის განათლების სამინისტროს, მის ხელმძღვანელობას მიიჩნია, რომ მოსწავლესახლავარდობის ფიზიკური აღზრდა და სპორტის უნდა გახდეს მთელი ჩვენი სასკოლო ცხოვრების საფუძველითა საფუძველი“. ეს ლიდერი განცხადება როლი გახლავთ, საზოგადოებრივი აზრის დასამყვლდებლად ტკბილ-ტკბილი და დათაფული ტირადები რომ წარბიოთქმება ხოლმე. მას მოზარდთა ფიზიკულტურისა და სპორტის მასობრივად დანერგვა-ვანითარების სასიცოცხლო აუცილებლობა და საჭიროება უტყვს ვაუფუძვლად. ვინც სასკოლო ცხოვრებაში ჩახველია, უფოლდ შენიშვნავა სასიეთო ძვრბის ფიზიკური აღზრდის დარგში. სასკოლო ფიზიკულტურა ნელ-ნელა, მაგრამ მტკიცედ იმარტებს დაკარგულ პოპოციებს. მაგრამ განათლების ორგანოების ვერავითარი და უკუქვინად ვერ იქნება, თუკი მას შრომობთა თანადგომა არ ვანამტკიცებს. მხოლოდ ერთობლივი საქმიანობა გამოიღებს კეთილ და სასურველ ნაყოფს.

საჩილ გომელიძე

ფოტო

ჩეთილი სიტყვა გეომეტრია ქალზე

უკვე ვხვდებით, რომ დიდად ვაშვევდებით, როდესაც ოჯახს საზოგადოებრივ ურთიერთობებს ვაკლებდით და ოჯახურ საქმიანობას საზოგადოებრივ პრეტენსიას არ ვუქმნიდით. მეტად დასაფასებელი არიან ისინი, ვინც ოჯახს ფარვანასავით თავს ევლება და მისთვის სიცოცხლესაც არ იშურებს. დაე, ზნორად ისმოდეს კეთილი სიტყვა ოჯახსა და მეუღლეს, ბედნიერ ცოლ-ქმრობაზე, დედა-შვილობასა, დიასახლისსა და ოჯახის პატრონზე.

ქართულში ძვირფასი სიტყვაა „მეუღლე“, ცოლი და ქმარი უღლის ერთად გაქმნენ არიან. მიწათმოქმედელ ხალხს ხატოვანი მეტყველებისათვის დამახასიათებელი ეს სიტყვა იმის მიქმელი არის, რომ მეუღლე დიდი დონე და ნიჭია ოჯახის დასაფუნებლად, დიდად შემწეა ადამიანის კაცურ კაცად აღზრდისათვის. ცხოვრების გამოცდილებამ ხომ ხალხს სიბრძნე ათქმევინა: „კარგმა ოჯახმა კარგი გამოიყვანა, ავმა ავიო“.

ქმრისათვის ცოლობა, ცოლისათვის ქმრობა ქალსა და ვაჟს ბუნებით ევალებათ. მეუღლეობა კი სხვა რამ ზეთისებია, პიროვნების გამომჩევე-დამახასიათებელი და მით უფრო დასაფხუბელი. მარგარიტა ჩიკვაიძე-ჭავჭავიძე ნამდვილი მეუღლე იყო: ყოველივე, სიტყვა იყო თუ საქმე, უღლის გაქმნის კვალობაზე მჭიდროდ და მოთაბირე, მოქმედებდა მოწოდებამ. მარგარიტა უღელს მხნედ უწევდა თავის მეუღლეს, როგორც მის შთანაფქრთა პირველმოწმე და მოთაბირე, თავდაპირველი მონახაზების და საწყის ფერადების მისივგარეულად და პირუთვნლად განმსკელი, ფუნჯის უქვდავ კამბობაა გამომსახველად შემგულანებელი.

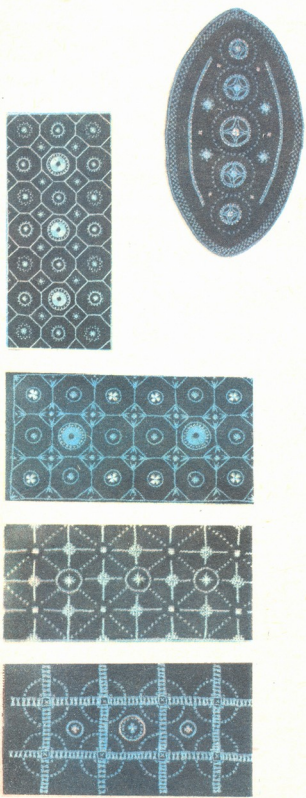
მარგარიტას ხასიათი და ზნეობა შრომაში იყო ნაწრთობი და ჩამოყალიბებული. მარგარიტას გარჯა, მისი ოჯახის კედელ-ყურეს და კარ-

მიდამოს სილამაზეს, შროსა და ლაზათს მატებდა. ამით ნათლად მუდუნდებოდა მხატვრის უღელგამქმნობით მშვენიერებათმცოდნეობაში წარმატებაც და მამულ-დედული სახლიდან გამოყოლილი წეს-ჩვეულებებისადმი მტკიცე და ურყევი ერთგულებაც.

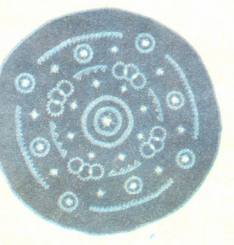
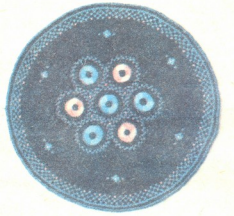
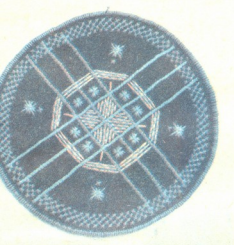
რომ არაფერია ვთქვათ მის ოჯახში დამყარებული სიჯანაყის და წესრიგის კულტურე, საქაოა ერთხელ მაინც თვალი მოვადგოთ მარგარიტას ხელსაქმეს, მის ქარგულობას, რომ ვიგრძნოთ, თუ რაოდენ ნაყოფიერია დედულეტიში შეთვისებული შერწყმა მხატვრის ოჯახში მიღებული ესთეტიკურ წრთობასთან.

მარგარიტა ჩიკვაიძე-ჭავჭავიძის ქარგულობა ურთაღებებს იქცევის ფერთა შეხამებით, ნათელ-ჩრდილებს შექსოვებით, ლაღი გამომგონებლობით და ქმნილებათა თავისთავადობით. ამ ნაქარგ-ნაქსოვში განმეორებათა ნაირსახეობა, ფონისა და სახეტირის ერთ მთლიანობაში მოყვანასა და იერმეტყველებაში გაწაფულობა გვიჩვენებს, რომ ჩვენ თვალწინ მოკრძალებული და სათნო დიასახლისის კედამოსილებით აღსახვე ხელოვნებაა. ამ უპრეტენზიო და თანაც დამამშვიდებლად სასიამოო ქარგულობისათვის თანაბრად დამახასიათებელია უძველესი დროიდან მომდინარე ხელსაქმისადმი ერთგულებაც, საოჯახო შრომის ჩვევაც და შემოქმედებითი ძიებაც, რასაც საფუძვლად უდევს მეცნიერული საუკუნის მხატვრული გემოვნების ჩამოყალიბება. ამიტომაც ვაბი, რომ უჩა ჭავჭავიძის სახლ-სახელოსნოს კედლებზე, მხატვრის ცნობილ ნაწარმოებთა გვერდით, მისი მეუღლის ქარგულობის ფერმეტყველებაც ნათობს, ოჯახშივილობის და დიდად შემწე მეუღლეობის ღირსსახეობად. მარგარიტა ჩიკვაიძე-ჭავჭავიძის ქალთა იმ კრებულს ეკუთვნოდა, რომელთაც ცხოვრების გამოშვენიერების და გაღამაზების ნიჭი და მაღლი შესწევით და ეს კი ახალი სამყაროს შენებისათვის დიდად დასაფახებელია.

ლიმიტირი ჰრანელიძე,
პროფესორი.

უიოელჳიეა

თბილისიდან ორმოციოდე კილომეტრის დაშორებით, მცხეთის დასავლეთით. მტკვრის მარცხენა ნაპირზე, დაბალ ბუჩქნარიო დფუარულ სხალტების ქედის ძირში განლაგებული უძველესი ქართული მონასტერი, რომელიც VI საუკუნეში გამოჩინელ საეკლესიო მოღვაწეს შაის დაუარსებია და ამიტომ შიომღვიმის სახელთაა ცნობილი.

რა თქმა უნდა, დღესათვის შეზოჩრენილი ეველა ნაგებობა თავდაპირველი სახით არ არის მოლწეული; მონასტრის ბანჯრძლივე არსებობის მანძილზე აქ არაერთი საქულტო თუ საერო ნაგებობა ააგო. ისინი მჭირლოდ არის დაკვივრებული საქართველის ისტორიის სხვადასხვა პერიოდთან. მათგან უძველესი — VI საუკუნის გუმბართიანი ეკლესიის აგება ამ სავანის დამაარსებელს, შიოს მიეწერება. ნაგებობა ქართული გუმბათოვანი ხუროთმოძღვრების პირველი ეტაპის ერთი დამახასიათებელი ნიმუშთაგანია. როგორც აკადემიკოსი ვახტანგ ბერიძე აღნიშნავს, „შიო მღვიმის ეკლესია ასეეტურად უზრალო და მკაცრია, ეს არა მარტო მამონდელი არქიტექტურის საერთო ხასიათს მიეწერება, არამედ მონასტრის დამაარსებლის პიროვნებასაც“. დასავლეთიდან ამ უძველეს ნაგებობას XI და XVIII საუკუნეებში დიდი ნაწილი მიასენეს.

უნდა აღინიშნოს, რომ იმ დროისათვის მისა მოხერხებულმა მღებარეობამ, მატერიალურმა დაწინაურებამ ხელი შეუწყო მონასტრის ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში აქტიურად ჩაბმას. შიომღვიმის მონასტრისადმი მზრუნველობას იჩენდა ბაგრატ IV (1027-1072), რომელმაც მონასტერს სპეციალ ვრცელი მამულები უპოა მანგლისის ხეობაში.

მონასტრის ყურადღებას არ აკლბდა დავით აღმაშენებლის მამა, მეფე გიორგი შორეც (1072-1104); შავრამ ცალკე უნდა აღინიშნოს ის დიდი პატივი, რომელმც მონასტრის დავით აღმაშენებელმა მიაცო. მონასტრის ბერები ებარძონენ რა ქვეყნის შინა აშლილობას, შათ დავით აღმაშენებლის დიდი დახმარება გაუწიეს, ურჩი დიდებულის ძაყანის გამოვლინებში, აფერთოვანებულმა დავითმა მონასტერი თავის საპატრიარქოდ გამოაცხადა და როგორც თვითონ მოვეთხრობს, „მეის მოვეწოდე არსენ ბერსა და განვეცხადე სათნოი ჩემი და ვარწმუნე აღმენებად ელცესიამ სასუაღმონასტრისა, სახელსა ჴედა ყოვლად წმინდისა დღვის მშობლისა“. აღნიშნული წაღღესი 1104 წელს უნდა დაწყებულყო. ეკლესია თავიდან გუმბათიანი იყო, მაგრამ შემდგომი დარბეული და დაქციული 1674 წელს ბაჴილიად აღადგინა ცნობილმა ფე

ოდლმა გიგი ამილახვარამ და მისმა მეულემ მეფე ვახტანგ V ასულმა თამარმა. შემდგომიც არ შეწყვეტილა ამ ძველზე ანილახერის მზრუნველობა. მისი განმეორებო აღდგენა 1788 წელსაც მოხზარდა.

მეთოთხმეტე საუკუნის დამლევს აუშენებიათ აგრეთვე სატრაპეუო და აშავედროს ანტონ კუონიდიდეს სხალტბიდან შიომღვიმეში წყალსადენი გამოყუყანია, რომელიც რთულ პიღროტექნიკურ ნაგებობას წარმოადგენს და მიწმობს თამარის ხანის ქართული სააღმშენებლო ხელოვნების მაღალ დონეს.

ანალოგიური სავანეების მსგავსად, შიომღვიმის მონასტერი იღროინდელი მწერლობის ეკრასაც წარმოადგენდა. სხვადასხვა დროს აქ მოღვაწენიო ბასილ კარიკისძეს, რომელიც მამა იყო ეფრემ მცირესი, გამოჩინელ ქართველ ფილოსოფოსსა და საეკლესიო მოღვაწეს არსენ ეპალითოვლს, არსენ სპირის ძეს, გიორგი ხუცთ-მონაწონს და სხვა.

მონასტერი თითქმის XIX საუკუნის ბოლომდე იყო მოქმედი და ამიტომ იქ გვიანი ხანის ნაგებობებიც გვხვდება. ხოლო შემდეგ კი ერთხანს მიტოვებული და გაპარტახებულია.

შიომღვიმის ხუროთმოძღვრული ანსამბლის წარმოჩენის შესწავლასა და დაცვას მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების წლებში მიუტკცა ყურადღება. ახლა იქ მტყვითდან გაუყვანილა მოახვალტებული გზა, რაც დაშთავალიერებლს კარგ პარაბებს უქმნის ქართული ხუროთმოძღვრების ამ ძველი და საინტერესო ძეგლის გაცნობისათვის.

ქალთა საბჭოს თავმჯდომარე ეთერ შაფინელიძე (შუაში) სახსრებზე ქალთა საბჭოს წევრებს.

ქალთა საბჭო

იმ დღედაც ერთ-ერთი საინტერესო ღონისძიების მონაწილენი ვაგხდით თბილისის კალინინის რაიონის მე-9 პოლიკლინიკაში. თვალახტულა გვიგო-ბიჭები თავს შინაურულად გრძნობდნენ, კიბულობდნენ საყვარელი პოეტების მარცა ბარათა-საველიის, მყაველა მრეველიშვილის, ნაზი კილასონიას, ხუტა ბერულავის, გვიჭაჭინაძის ლექსებს, უკრავდნენ, ცეკვავდნენ...

ზემობდნენ პატარები, მე-9 პოლიკლინიკის თანამშრომელთა შვილები და შვილიშვილები. მათი დედაები და ბებიები აქ ხშირად ზედღიან რესპუბლიკის გამორჩენილ ადამიანებს, ბრძოლისა და შრომის ვეტერანებს, მწერლებს, მსახიობებს, საზოგადო მოღვაწეებს.

ვეერი საინტერესო, საქმიანი, ტკბილად მოსაგონარი საღამო ჩაუტარებია ამ პოლიკლინიკის 160-კაციან კოლექტივს, რომლის ქალთა საბჭოს უნარჩინად ხელმძღვანელობს ექიმი-ნერვოთათბოლოგი ეთერ მონონელიძე და მისი წევრები: ქსენია სულაძე, ლია თორდია, ზაზალია ახალაშვილი, ნელი აუღია, ქსენია ჩოჩია-სულაძე, გულიკო ლავიგელა და ნინო არსენიძე.

ქალთა საბჭოს დარსბების ხუთი წელი შეუსრულდა. მის მუშაობას გვიჩვენებს ალაბიბები, კვდლის გაზუთები, ბოულტეხები. აი, ერთ-ერთი დღიდან ("ჩვენი ფრიადოსნები") ბავშვთა მომღიბარი სახეები გვიცქერიათ. ისინი აქაურ თანამშრომელთა შვილები, შვილიშვილები არიან, სწავლასა და კოფაქცევამი წარჩინებულნი; მეორე დღეაზე ("ბავშვთა ნაშუქებები")— გაფრთხილება მათი ნაქარგები, ნაქარგები, ნახატები, იქვეა "ჩვენი მონიხანები" — პოლიკლინიკაში საქმიან გამორჩეული ადამიანები: ექიმები, ექთნები, საინტრები, ლაბორანტები, დამლაგებლები.

"მცირემრენილები" სტუმრად პოლიკლინიკაში! ეს მართლაც საინტერესო ღონისძიება გახლდათ. რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმები თამარ გოთუა და გალინა ჯაში კოლევებს წვევიდნენ. მათს მისამართებშიც იყვნენ სამამული ომის მონაწილენი: რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმები ქეთევან ორჯონიძე და გულიკო მჭედლიძე, ექთნები — ნინო არსენიძე და ნატა ახალაშვილი. სამამული ომის მძიმე წლების, მცირე მინაზე საბრძოლო მოგონებებით გამოვიდნენ იმდამინდელ შებვედრაზე.

ბევრ კარგ ტრადიციას ჩაუყარა საფუძველი პოლიკლინიკის ქალთა საბჭომ მთავარი ექიმის, უნარჩინი ხელმძღვანელის ნათელა ჯავახიძის ხელშეწყობითა და თანამონაწილეობით.

ქალის საერთაშორისო წელთან დაკავშირებით პოლიკლინიკის სტუმრები იყვნენ თბილისის აბრეშუმის საწარმოო გაერთიანების მუშა, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დამუშავტი ცირა გაფრინდაშვილი, მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ლუბა შენიერული, პოეტი და დრამატურგი მარიკა ბარათაშვილი, რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტი მედეა ჯავახიძე, პოეტები ნაზი კილასონია, ხუტა ბერულავა, გვიჭაჭინაძე, ნუნუ კერესელიძე, საბავშვო მწერალი გუგული ტოგონიძე და სხვები.

ბავშვთა წლისადმი მიძღვნილი ქალთა საბჭოს მერე დამუშავებულ თემები და საკითხები ძირადად ფორმანია: "დღეაშვილობა", "ყველაფერი საუკეთესო ბავშვებს", "განსაულო წევნს პატარებს შორის, მეგობრობა, პატიოსნება", "დაიცვათ ბავშვები ომის საფრთხისგან".

ქალთა საბჭოში ძირითადდ სამი სექცია მუშაობს: კულტურულ-საგანმანათლებლო, მოზარდებთან მუშაობისა და საბინაო-საყოფაცხოვრებო პრობლემის შემ-

სწავლელი. თითოეულ სექციის თავის ხელმძღვანელი ჰყავს.

საბინაო-საყოფაცხოვრებო პრობლემის შემსწავლელმა სექციამ შეისწავლა სამამული ომის მონაწილის, ექთნის ნინო არსენიძის საბინაო პრობლემა და აღურა შუამდგომლობა სახალხო დამცავტატორჯონიკიძის რაიასაბჭოს აღმსკომის წინაშე ბინის მიღების თათხაზე. ნ. არსენიძე მონიტრავს დააკაყოფილს ბინით. ეთერ მონონელიძეს საინტერესო გვეგვძირი რჩება. ეს იყოდნენ მისმა კოლევებმა, როცა მონინავე ექიმი ხუთი წლის წინაა ქალთა საბჭოს თავმჯდომარედ აირჩიეს.

მე-9 პოლიკლინიკის ქალთა საბჭოს წევრები სისტემატურად აქონებენ თავიანთ რაიონში ბავშვთა პოლიკლინიკებს, ქალთა კონსულტაციებს და ბავა-ბავებს.

ახლა ნახვერფარბიკატებისა და სასურსათო მალაზების საინტარული საკითხის შესწავლაზე ფოქრობენ. გადწყვეტილი აქვთ მოზარდთა და არსრულწლოვანთა დანაშაულობების საკითხებისა და სამართლებრივი და სპეცობრივი აღზრდის შესახებ ლექციების ციკლი მოაწყონ. მოწვეულ შესაბამისი დარგის სპეციალისტებს მოუხმინონ.

განული მუშაობისათვის სახალხო დამცავტატო თბილისის კალინინის რაიონული საბჭოს აღმსკომმა ქალთა საბჭოს თავმჯდომარე ეთერ მონონელიძე აქტორი და ნაყოფიერი მუშაობისათვის საბავშვო სიგელით დააჯილდოვა.

ვეფრობით, ეს ენერგული ქალი კიდევ უფრო საინტერესო ღონისძიებებისა და საქმეების მითავებ იქნება. ასე სჯერათა და სწამთ მის კოლევებსა...

კოსმოსური აპოკალიფსი

ბავშვებისათვის კოსმეტური დახმარება ძირითადად კანისა და თმის მოვლას, საჭიროებისას კი თანდაყოლილი ან შექმნილი კოსმეტური ნაკლის მოშორებას გულისხმობს. კანის ჰიგიენა და მისი გულ-დასმით მოვლა ბავშვის განმრთვლების საწინდარია.

ახალშობილის კანი მოვარდისფერი, ხავერდოვანი და ნაზია, მისი გარეთა დამცველი ე. წ. რქოვანა გარსი თხელია და აღვივლად ზიანდება. ამიტომ ბავშვის სახვევი და თეთრეული მეტად ნაზი, ბამბუდის შეუღლებავი ქსოვილისაგან მზადდება. თეთრეული აუცილებლად უნდა გამოიხაროს, ორივე მხრიდან ცხელი უთოით დაუთოვდეს და დასველებისასავე მშრალი შეიცვალის. სისველის თავიდან ასაცილებლად ცელფანის და სხვა უღებობი ქსოვილების გამოყენება და ბავშვის ზღუდვით შეფუთვა არ შეიძლება. ბოლო წლებში ფართოდ გამოიყენება სინთეტიკური ქსოვილისაგან დამზადებული ტანსაცმელი. ასეთი ქსოვილი ადვილად ისრუტავს სინეტს, ცუდად ატარებს ჰაერს, სხეული ვეღარ სუთქავს, ანდი აღიზანდება და ალერგიული მოვლენები ვითარდება. ბავშვის ორგანიზმი და კანი უფრო მგრძობნიარ და ფიქრია, რის გამოც მზარე რაქიკითი უპასუხებს ბავშვ ფაქტორების ზემოქმედებას.

კანის მოსავლელად უპირველესად საჭიროა წყლის შესაფერის გამოყენება, რადგან წყლის უკვლა სახის პროცედურა სახარტებოა, აუცილებლად ბავშვის ორგანიზმს და აზრად იცავს მას ცაციტით გამოწვეული დაავადებებისაგან, აგრეთვე კანის სხვადასხვა დაზიანებისგანაც. პირველი რადენი-ვე კვირის განმავლობაში ბავშვის თავს, ხახუს და ტანს, განსაკუთრებით კანს ნაოქებს (საზრდელის, ილიის) უსაწიოდ ჩამობანენ 36,5-37° ტემპურატრის ვად-დულეობით წყლით. ამ პერიოდში შარდითა და განავლით გაუქუქიანებელი კანი სველი ჩვირთ უნდა გასუფთავთ და ბამბით ზეთი წაუსვათ. ბავშვის დაბანვა კი მხოლოდ ჰიანის შეხორცების შემდეგ შეიძლება. ბანანსა საჭიროა აუცილებლად, თბილ ოთახში, მომინაწერებულ აბაზანაში ან ტაბურეტი. ახალშობილის სუტრების გამოწმენდა და თვალმების ამოხანა (თუ ჩანსადა) საჭირო არ არის, რადგან თვალმის სისტემატრადერ კრებულ ჩამორცხავს. საჭიროებისას თვალმების გასუფთავება შეიძლება ბირის სიმუხვის სხნართი (1/2 ჩიას კოვჩი 1 ჰიქა

აღვლებულ წყალზე). თუ ბავშვს ცხვირში ქერქები ემჩნევა, შეიძლება დაბანის შემდეგ მისი გამოწმენდა დატრებელი, წყალში ან ზეთში დასველებული ბამბით, დასახანად უმჯობესია „ბავშვის ვაჟელინის“ „კრანია მოსკვის“, „მოილოდრის“, „კოსმეტურისა“ და სხვა სახის გამოყენება. ყოველდღე ბანაობა განსაკუთრებით ხისტი წყლის გამოყენებით, კანს აღიზანებს. ასეო შენთხევაში უკარგია სახამებლის 8-10 წუთიანი აბაზანები (100-150 გრ. სახამებელი თბლ წყალში გახსნილი). აბაზანისათვის შეიძლება გამოიყენეთ გვირდის ან ოქტიბილის ნავეცი, თავზე მშრალი კანის და ქერქების გაჩენისას დაბანის შემდეგ კანი ვადადულეობით მუტეზუმირის ან სავადარაო ზეთში დასველებული ბამბით უნდა გასუფთავდეს. ამ მიზნით შეიძლება ვაჟელინის (2/3 ნაწილი) და საფადარაო ზეთის (1/3 ნაწილი) ნარევის გამოყენება. განსაკუთრებულ მოვლას საჭიროებს კანის ნაოქები, რომლებზეც ნერწყვი, შარდ, ვანავალი აღიზანებს, ჩნდება სწითელი, სოკოვანი და ჩირქოვანი დაავადება და სხვა. ამის საჭიროა დაბანის შემდეგ, განსაკუთრებით ნაოქებში, კანი კარგად გამშრალდება და ვიტამინიზებული კრემის ან ზემოაღნიშნული ზეთების წანსა. ფუნგოლების გამოყენება მოსაკრებლად მიზანშეწონილი არ არის, რადგან კანს აზრობს და შარდთან შერევისას კანს აღიზანებს. ამ მიზნით შეიძლება მხოლოდ ცხიმიანი პუდრის გამოყენება.

ზოგჯერ ბავშვებს ლოყებზე და წარბებზე პრიალა კანზე აქერცვლა ე. წ. „რძობა ქერქები“ უჩნდება. ასეთ კანზე საჭიროა ბავშვის ვიტამინიზებული (ვიტამინი A და F) მკვევაკი კრემის ან ზეთის წანსა. მშრალი კანის დასახანად მხოლოდ ცხიმიანი სახნები უნდა გამოიყენეთ. რაც უფრო მშრალია კანი, მით უფრო იზიანება უნდა იმხორტი საწირო. ექვსი თვიდან წყლის ტემპერატურა შეიძლება თანდათან 35-32 გრადუსამდე შემცირდეს.

ბავშვს სიარულის დაწყების შემდეგ ადვილად უჭუქიანდება კანი, განსაკუთრებით ხელები და ფეხები. ამიტომ თბილი წყლით და საწირო ხელები დღეში რამდენჯერმე უნდა დაბანთ და კარგად გაუმშრალეთ. წინააღმდეგ შემთხვევაში ხელის კანზე დარჩენილი სისველე მას გაუხუტებს და შეაწითლებს. საღამოს, დაწოლის წინ, ხელებზე ბავშვს მკვევაკი კრემი ან გლიცერინი (წყლისა და გლიცერინის თანაბარი რაოდენობის ნარევი) უნდა შეეწუხოთ. ბავშვები სამი წლიდან უნდა მიეგვიტო კბილების გასუფთავებას (ჩილი ქარკისი), მანამდე კი ბირის დრუს ვაწმენდა საჭიროებისას სოლის 2% სხნართი დასველებული ტამპონით შეიძლება. ბავშვებში ხშირია სისხლძარღვოვანი და ლაქოვანი ხალეები, რომლებიც ზოგჯერ თანდათან ფერმკრთალებს და ქერება. კავერნოული ანგიომები კი საექიმო ჩარევას მოითხოვს. სიგმეტოვანი ხალეები, განსაკუთრებით სახეზე, კისერზე, თავზე ბავშვის ზრდის პარალელურად დიდდება. ზოგჯერ ხალეებზე თმის ზრდა იწყება, რომლის შეკრება ან ამოვლევა არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება, რადგან ასეთი ვაღიზანება აჩქარებს მათს ზრდას და ვადავარგებს. ზოგიერთი კოსმეტური ნაკლი ბავშვის ფსიქიკაზე მოქმედებს და აღიზანებს ნერვულ სისტემას. ამიტომ ისინი დროულად უნდა მოვაშროთ. ხალეების მოშორება, თუ ისინი დიდდება, უმჯობესია რაც შეიძლება ადრე, ხალის მოშორების საცოთი მხოლოდ ექიმთან (დერმატოლოგთან ან ონკოლოგთან) უნდა ვადაწვეტოს, რადგან უკვლა ხალი მკურნალბობს არ საჭიროებო.

კანის შეძენილი კოსმეტოლოგი ნაკლიდან ბავშვებში უკვლავ ხშირია სხვადასხვა სახის მემქიბება და ე. წ. მოვლუკები, რომლებიც მეტწილად ვირუსულია და დროულად ბანა მოშორებას მოითხოვს.

10-12 წლის ასაკიდან ბავშვებს სახეზე და ზურგზე ფეროქამებები უჩნდებათ, რომლებიც დერმატოლოგის დაწინაულებლას საჭიროებს.

სახეზე, ხელებზე და ფეხებზე ბავშვებს ხშირად ჩირქოვანი ბუზუტუკი და ქერქები უჩნდებათ ე. წ. სტრეპტო-სტაფილოდრ. მია ამ დაავადებას სტრეპტო-სტაფილოკოკი იწვევს, ვადამდები და ძალზე სწრაფად ვრცელდება. არც ისე ბიოთაოდ დიდები ასეთ შემთხვევაში თვითმკურნალობას მიმართვენ სხვადასხვა სრულიად შეუფერებელი მალამოების გამოყენებით და ბავშვის ხშირი ბანებით, რაც ხელს უწყობს ინფექციის მოთუხებას, გამოწყობის თავზე და ტანზე გაჩენით. ექიმს კი მეტად დავიანებით მიმართვენ. თვითმკურნალობა მეტად საზიარო და დაუშვებელია, მიითუქმნის ბავშვის კანზე, თმებზე და ფრჩხილებზე ცვლილებების შეჩნებისთანავე მიმართეთ ექიმს.

ნეტა ვინ უსვალა?

ჯეკუვი

ჩემმა ბავშვმა ტუქული იცის, ჩემმა ერთადერთმა პატარა შვილიშვილმა... რა საშინელებაა სულ ათოიდე წლისა, უმანკო, როგორც ჩველი ყრმა. შეგურებს სამყაროს თავისი დიდი ცისფერი თვალებით და ცრულობს. რა უნდა გამოვიდეს ეს ბავშვი? ნეტა ვისგან სწავლობს ამ ტუქულებს? მამა ხომ სასმასხურის შემდეგ სულ თავს დასტრატავს, გავკითხვობს უმოწყობეს და გაწუნებულად ეჩივრება, ცხოვრებაში უკვლავზე კარგი პირდაპირი გზააო. ტუქულს მოკლე ფეხები აბია და ცრუპანტელას უფრო აფილდალ დაწვერა კაცო, ვიდრე კოქლ ძაღლისა... მასსოვს, კოქლი ძაღლსაც კი დაუხატა, რომ ბავშვს უკეთ დაეხსომებინა. და რა გამოვიდა, გეთყავათ, ბავშვი მაინც ცრუობს. საოცარია, ვისგან დაჩეჩია ამ ტუქულებს?

შარშან რამდენჯერმე შევნიშნე, რომ თითქმის იკრუა. იო, მაგალითად, როდესაც თქვა, სკოლაში ერთკლასიანი არდადეგები გამოაცხადეს, რათა ბავშვებმა შეიგონან, უშრომლად რა უფიზური და ფეხბურთი ცხოვრებაა, მე ეს უცნაურად მომეჩვენა და მოვთხოვე:

— მიშო, დაიფიცე!

მან დაიფიცა და მე დაშვებდი. ღმერთო ჩემო! — გაგიფიცე, — ჩვენს დროში იმდენ ახალ, თანამედროვე პედაგოგიურ პრინციპებს აუნიშნენ ღმერთმა უწაის, ეგებ მართლაც შეიქც.

ერთხელ კიდე, დილის თერთმეტ საათზე დაბრუნდა სკოლიდან და ვთხოვე:

— რა მოხდა, ჩემო ანგლოზო?

მიპასუხა, არაფერი განსაკუთრებული არ მოხდარა, არიომეტრიკისა და გეოგრაფიის გავკეთებდეს ვაყდა, რადგანაც მასწავლებლები ჭვარს იწერნენ. მე უცნაურად მომიჩვენა, რომ ორივე მასწავლებელი ერთდროულად იხილა ქორწილს და ისიც სწავლის პერიოდში, მაგრამ ბავშვი მიმტკიცებდა, ისინი ტუქუ დებზე ქორწინდებოდა; კოლექტიური ქორწილია და ჩაიხატება ნებასთვით მხოლოდ დილით შეიძლება მისი მოწყობაო. მე მაშინვე ვუთხარა:

— მიშო, დაიფიცე!

დაიფიცა და დავეწინარე. „ღმერთო ჩემო, ახლა ყველაფერს პირუკუ აკეთებენ!“, — გაგიფიცე, მაგრამ გუშინ გამოიკრება, რომ თურმე ბავშვს ტუქული უთქვამს. ო, ცრუობს ეს საბავალო, არც დატრუხობობს, არც აწვიადებს, ეს უფრო მისატყვევებელი იქნებოდა. მშობლებს ვკითხობ, ისტორიაში ხუთიანი მივიღეო, მაგრამ ერთი საათია რაც შევიტყე, რომ ერთიანზე უპასუხნია.

არცერთი სიტყვა არ სცდინია და პასუხი ასე დაუწყია: სხვაბა მეფე ლეო მეცამეტესა და მეთოთხმეტეს შორის, როგორც ჩანს, შეადგენს ერთიანს... მოლა, დასვეს და ეურნალში სამართლიანად ერთიანი ჩაუწერეს. შინ კი იცრუა, ისტორიაში ხუთიანი მივიღეო და თან თოთო ბავშვით გულუბრველო დიდრონი თვალები შემოგვეურებოდა. ერთი სიტყვით, მატყუარაა. აბა რა კაცი გამოვა? თავსუხელადებულ ბანდიტს და მძარცველი მგვრამ საინტერესოა, ვისგან სწავლობს ამ ტუქულს?

ღმერთო დიდებულო, ჩვენ ხომ იგი უზომოდ გვიყვარს, რასაც კი მოისურვებს, დაუფიქნებლად ვუსრულებო. ის ხომ ჩვენი ერთადერთი პირშობა. მამამისს გაგვიგებით უყვარს, თუმცა ეფ უფრო მეგვს. გასულ კვირას ძველი კინორეჟის ნახვა მოსურვავა. სენსებს კი მხოლოდ დილით უჩვენებდნენ. მისი კლასის დამრიგებელს ბარათი გავუგზავნე, რომ ბავშვი ამა სათუქ გაეთვალისწინებინა. ვითომ კბილის ექიმთან მიმავლდა. მართლაც გათავისუფლეს და თავს ისე ბედნიერად გრძნობდა, ისე იცინოდა კიბოში, რომ თვალზე ცრემლიც კი მოვდა. მან კი მაღლობს რითი ვადამიხაფ? ტუქულებით ამავსიო ნეტავი გამაგებინა ვისგან სწავლობს?

შზად ვარ მიზი გულისათვის ციდან ვარსკვლავები ჩამოვყრივო. მაგალითად, გუშინწინ შინ რომ ვბრუნდებოდი, მაღალის ვიტრინაში საუკეთესო სამიღორი შევაჩინე. გამახსენდა, რომ ჩემს ბიჭუნას სამიღორი ყველაფერს ურჩევნია და გადაწყვიტე რამდენიმე ცალი მეყიდა, თუმცა ახალი შემოსული იყო და საშინლად ძვირი ღირდა. თოთხმეტი ფორინტი გადავიხადე სამ პანქრეტულ სამიღორში, მივეტანე ბავშვს და ვახარე:

— მიშო, ნახე რა გვიყიდე!..

— რა ღირდა? — მკითხა.

— თოთხმეტი ფორინტი. — მივეუბე და თან დავაყოლე: მამა გაჯავრებია, რომ გაიგოს. ემეტიყა, რვა ფორინტისა-მეთქი, ვასკებია? სამიღორში რამდენი ვიტამინია და ბავშვმა ერთ წაშში გადასასწა, განა მისთვის რაშენ დავიშურებ? ამის შემდეგ, ნახევარი საათიც არ იყო გასული და უკვე შიმატყუა, ისტორიაში ხუთიანი მივიღეო, ერთიანი კი დაუწერიათ. მაღლებურების სწავლობს ნახატილი არ განიხია ამ ბავშვს კნულ ათი წლისა, მხოლოდ ათი წლისა და უკვე ტუქულების გუდაა!

ნეტავი ერთი ვიცოდე, ვისგან სწავლობს?

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ 1979 წელი ბავშვის წლად გამოაცხადა. ამ დიდ საქაობრიო მოვლენასთან დაკავშირებით, ამხანაგ ლეონიდ ილიას ძე ბრტენევა ნორჩი მეგობრებისაგან სახალწლო მილოცვაში სთქვა: „სახბოთა კავშირში ცილობით ყველაფერი ვიღონოთ, რათა ბავშვობის წლებში ჭანხადი და ბედნიერი იყოს“. ეს სიტყვები კიდევ ერთი ნაწილი დადასტურებია ბავშვებისათვის პარტიისა და მთავრობის დიდი შურაწველობისა. ბევრ შირთიად ღოწოვანა, ყუელაფერი ბავშვებისათვის“.

როდესაც კენტრბერის ტაძრის მასხური მღვდელი, მკულეტე ჭონოსი მკითხეს საბჭოთა კავშირში პრივილეგიური კლასი თუ არისო? მან უპასუხა — დიახ, იქ არის ერთი ასეთი კლასი — ბავშვები!

ამ პატარა წერილში ჩვენც ვინაც გამოცხატოთ კეთილი სურვლები და გამოცხატეთ ჩვენი მოსაზრება იმ დიდი საქმის კიდევ უფრო განხილვისა და განვითარებისათვის, როგორც არის ბავშვის დახმარებად შედგაგაიეთ-პროფილაქტიკური ზემოქმედება.

ბავშვის დახმარებად, ჭრტეობით მხოლოდ სამედიცინო ღონისძიებები ტარდება. ამ მხრივ დიდი სამეცნიერო მიღწევები გვაქვს, როგორც, საერთოდ, საბჭოთა კავშირში, ისე საქართველოში. აკადემიოს კ. ჩაჩავას ხელმძღვანელობით მოხდა ნაყოფის განვითარების მრავალმხრივი მეცნიერული შესწავლა. გამოყენებული სხვადასხვა ახალი მეთოდი; ეს არის ფონოელექტროკარდიოგრაფია, ელექტროენცეფლოგრაფია, რეოგრაფია, პორომეტრიკული ტესტები და სხვა, რომელთა საშუალებით სწავლობენ ნაყოფის გულსხეცმას, სისხლის მიმოქცევას და სხვა სასიცოცხლო ფუნქციათა განვითარებას. ყოველივე ეს ნაყოფის ფუნქციონალური გაღაბრებისა და ღარღვევების გამოვლენებისა და დადგენის საშუალებას გვაძლევს. ვფიქრობთ, პედაგოგიური მეცნიერება — ადამიანის ჩამოყალიბებისა და სოციალური ზემოქმედების შესაძარი დარგი, ამით უნდა დაინტერესდეს და შორიად ამოწუნოს აღმრტლებლობა-პროფილაქტიკური ღონისძიებათა გტარება.

ლდეს, მეცნიერების არნახული ტემპით განვითარების ეპოქაში, საქირო და აუცი-

ქვეყნის უსუსრობა

ლებელია, ზემოაღნიშნულ მტად საინტერესო და ნაყოფიერ მეცნიერულ გამოკვლევებთან ერთად, ტრადიციულ სტრატეგიულ-სოციალურ პოლიტიკურ დონის დიპლომატიის კომპლექსური ანალიზი, ვისაც ახალი შენობის აგება მოუვია აზრად, მან ვერ შეიძლება უნდა მოახლოვდეს.

აღსანიშნავია, როგორც ბიოსოციალური მოვლენა, იმთავითვე მიგრაციის მოხდინის ურთიერთობაში ვითარდება და უკიდურესად მნიშვნელოვან აქვს იმას, თუ როგორია მისი წარმოშობის სათავეები, როდის და როგორ ვითარდება მის ჩამოყალიბებას, როგორ ვხვრუწავთ მის ნორმალურ წარმოშობას და განვითარებას. ერთ მეცნიერს კეთილეს — როდის იწყება ბავშვის აღზრდა? — უწოდებდა, ვიდრე ბავშვი დაიბადება — უბრალოდ, ცხადია, მეცნიერს აქ მნიშვნელოვანი პქინდა არა კონკრეტული ვაგრემი და ბავშვი, არამედ წინასწარი ფართო სოციალური ვაგრემი, რასაც წმინდად დიდი მნიშვნელობა აქვს მომავალი თაობის ფორმირებისა და ყოვალცხოვრებისათვის, რაც შეეხება კონკრეტულად ბავშვის აღზრდის საწყისს, ამის შესახებ პედაგოგიკის დიდი კლასიკოსი იოჰან ჰერბალცი ადრინაწავს: „ბავშვის დაბადების საათი არის მისი აღზრდის პირველი საათი“.

ამ დიდი კლასიკოსის დებულებას თუ განვიხილავთ, შეიძლება ითქვას, რომ აღმნიშნავი ბავშვი და ჩამოყალიბდება არსებითად ბავშვის დაბადებამდე იწყება, იწყება სამოსილ შექმნილი ობიექტური და სუბიექტური პირობებით, ნაყოფის ჩასახვის პირველად საათიდან.

ცნობილია, ბავშვის ნორმალური განვითარება, მისი მომავალი, მემკვიდრეობასთან ერთად, დიდად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რა პირობებში ჩაისახა ნაყოფი, როგორ იყო ამ დროს მშობლების პირადი, სუბიექტური მდგომარეობა. მაგალითად, მეცნიერულად დადასტურებულია, რომ წაადრევე ან დაგვიანებულ ასაკში შეუღლება ზნობრად საბუნებისმეტყველოდ ბავშვებისთვის. მნიშვნელობა აქვს იმასაც, თუ აქვთ ძროსს რა მდგომარეობაში იყვნენ მშობლები, განსაკუთრებით სახითადა, როდესაც ქალი ახ ორვე პირი ფიზიკური არ არის. ასეთ დროს, მტყულოდ ნაყოფი მახინჯდება და

ანომალიური ბავშვი იბადება. ასევე უარყოფითი გავლენას ახდენს ბავშვის წარმოშობაზე ახლო ნათესავთა შორის შეუღლება, რაც ტრადიციულად სწავრთიანად არის დაგმობილი.

ჩანასახიდან დაბადებამდე ნაყოფის განვითარება, ეს ის პერიოდია, როდესაც ნაყოფი არსებითად დედის ორგანული ნაწილია და მისი ფიზიკური და სულიერი ძალების შესატყვისად ვითარდება. ამიტომ, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ორსული ქალის სუბიექტურსა და საყოფაცხოვრებო პირობებს, იმას თუ რამდენად შუად არის დედა, როგორც მშობელი ამ პერიოდში ნაყოფის ნორმალურად განვითარებისათვის, როგორია მისი საერთო კულტურული დონე, რამდენად აქვს სას შესაძლებლობა დაიცავს ყველა წესი, საყოფაცხოვრებო რეჟიმი და პირადი ჰიგიენური პირობები, ან კიდევ, რამდენად რაციონალურად იყენებს ქალი კონსულტაციიდან მიღებულ რჩევადარჩევებს.

არის შემთხვევები, როდესაც ნაყოფი ზანდება და მახინჯდება, ორსულობის პერიოდში დედის სხვადასხვა დაავადების გამო, განსაკუთრებით როდესაც დაავადება ქრონიკულია ან შალაღი ტემპერატურით მიმდინარეობს. ორსულობის პერიოდში ნაყოფზე უარყოფითი გავლენას ახდენს დედის ცხოვრების მძიმე პირობები, საშუაო ადგილისა და საოჯახო ყოფის მავნე აღმოფხვრელობა, ცუდი კვება, ალკოჰოლი, ვადაკარბებული დოზები დავარავთა ან პირიქით, უმძობრობით ორგანიზმის მოვლენა და გამაჯანსაღებელი სპეციალური საშუაწროლი ფიკულტურის უგაღებულყოფა. განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს ორსულ დედის ემოციურ სტეროსს, მის დრო სულიერი განცდებისა და ტრავმების, რაც ორგანიზმში შესატყვის ბიოქიმიურ ცვლილებებს იწვევს და მომავალ დედას ღრმა დეპრესიულ მდგომარეობას უქმნის. განსაკუთრებით უარყოფითი გავლენას ახდენს ორსულ ქალზე პირადი ღრმისებების შელახვა, შურაცხულობა. ასევე ცუდად მოქმედებს მის გუდა-განწყობაზე საოჯახო ცხოვრების მავნე-ჩაღლიური პირობებით გამოწვეული მძიმე განცდები.

ორსულობის პერიოდში ბავშვის დაზიანება შეიძლება გამოიწვიოს პრიმიტიული

საშუალებებით მუცლის მოშლის უშედეგო ცდამ, ასევე შეიძლება ბავშვი დაზიანდეს გარეულებული მშობიარობის შედეგად, სამედიცინო ოპერაციების არასწორი ჩარევით და ა. შ.

როგორც ვხედავთ, ბავშვის აღზრდა და მისი ჩამოყალიბება თავისებურად ბავშვის დაბადებამდე იწყება, რისთვისაც აუცილებელია მომავალი მშობლების სათანადო მომზადება და ვარგად გათვითცნობიერება. ამას კი, საშუაწროდ, ოჯახსა თუ სკოლაში ურარდება ნაკლებად ექქება.

აუცილებელია ახალგაზრდობას ოჯახში და სკოლაში, საწოვალდებრივი შრომისათვის მომზადებასთან ერთად, ვაშუადლებით პირადი საოჯახო ცხოვრებისათვისაც.

მიჯანშრონილად მოგვანია საოჯახო აღზრდასა და სასკოლო განათლების სიტყვაში ბიოლოგიური ციკლის საგნების საწოვლო პროგრამები ოთვალისწინებულ კორინებისა და სქესობრივი ცხოვრების კულტურის ზოგად მეცნიერულ საკითხებს. ასევე აუცილებელია შალაღ კლასებში სოციალური ციკლის საგნები ოთვალისწინებულ ქალ-ვათა ურთიერთობისა და ქვეყნის კულტურული ფორმების, ახალი ოჯახის წარმოშობის და შექმნის სოციალური მნიშვნელობის.

საშუაწროდ, ზნობრად ახალგაზრდობა ახარსიოზულ დამოკიდებულებას იჩენს ოჯახის შექმნისადმი: ჩქარად, დაუფქრებლად და უსახისმეტყველოდ ციკლად ამ დედ სახლწოვო და საწოვალდებრივ საქმეს, რაც უმტებ შეთხვევეში კახითა და სულიერი ტრავმებით მოაწრდება.

აუცილებელია, ოჯახში და სკოლაში ახალგაზრდობა მოვამზადო მომავალი საოჯახო ცხოვრებისათვის ისე, რომ მათ ქმნიდეთ სუბიექტური შესაძლებლობა შექმნან წმინდელი სოციალურად განსაღი და ბედნიერი საბჭოთა ოჯახი. აუცილებელია შეიქმნეს, განსაკუთრებით ახალგაზრდა მშობლებისათვის, ერთგვარი დამზარე სახელმწიფონელი — „მშობლობა პედაგოგიური განათლების მიზნით“, სადაც მოცემული იქნება საბჭოთა ოჯახის საყოფაცხოვრებო ძირითადი პრინციპული საკითხები.

ბ. ნიკოლაიშვილი,
პროფესორი.

საბავშვო სამგარეულო

ცოეულის ჰეიბები

რძინა ფუნთუკა

- ფქვილი — 400 გრ.
- საფუარი — 10 გრ.
- რძე — 200 გრ.
- კარაქი — 40-50 გრ.
- შაქარი — 60 გრ.

კვერცხის გული — 2 ცალი.

1 ჩაის ჭიქა თბილ რძეში გახსენით 10 გრ საფუარი, დაუმატეთ 1 ჩაის კოვჩი კარაქი, დააყარეთ 1 ჩაის ჭიქა ფქვილი და კარგად აზილეთ, დადგით თბილ ადგილას 1 საათით. კარგად რომ გაფუფუნება და აშოვა, დაუმატეთ 2 ჩაის ჭიქა ფქვილი, მარილი და ცალკე კარგად გაქვეფივით 1 სუფრის კოვჩი კარაქი, 2 სუფრის კოვჩი შაქარი და 2 კვერცხის გული, შემდეგ მაგარად მოზილეთ მანამდე, ვიდრე ცომი არ მოშორდება ხელებსა და კამს. გააჩერეთ კიდე 1/2 საათი გასაფუფუნლად, გაუმორიდეთ ფიცარზე, დაჭერით ფუნთუშებად და დალაგეთ ცხიმთან ფირფიტაზე. გააჩერეთ თბილ ადგილას 1/2 საათს, მერე თითოეულ ფუნთუშას გადაუსვით რძე და შედეთ გამოსაცხობად ზომიერად გახურებულ პაერდულუმში 1/2 საათით.

ქალა-ფუნთუხა

(8 ულუფა)

- ფქვილი — 400 გრ.
- საფუარი — 10 გრ.
- კვერცხი — 2 ცალი
- კარაქი — 100 გრ.
- შაქარი — 50 გრ.
- რძე ან წყალი — 200 გრ.
- მარილი — 5 გრ.

1 ჩაის ჭიქა გაყრილი ფქვილი დაყარეთ მაგიდაზე, შუში ამოაღრმავეთ, ჩაახსით შიგ 1/2 ჩაის ჭიქა თბილი წყალი, ჩაატვრიეთ თხილის ოდენა საფუარის ნაჭერი და მოზილეთ ცომი (ძალიან მაგარი არ იყოს).

ცომი ოთხივე ნაპირიდან ჩაჭერით და თბილწულიან ქვაბში ჩაუშვით, დაახურეთ თავზე, გაჩერეთ შიგ 40 წუთი, ვიდრე ზევით არ ამოიწეხს. ცალკე გამაზადეთ სხვა ცომი: ფიცარზე გაყვით კიდე 1 1/2 ჩაის ჭიქა ფქვილი, ამოაღრმავეთ, ჩაახალეთ შიგ 2 კვერცხი, 100 გრ დაქუეპილი კარაქი, 1 ჩაის კოვჩი შაქრის ფხენილი და 3/4 ჩაის ჭიქა თბილი წყალი ან თბილი რძე და ოდნავ მოზილეთ, შემდეგ დაუმატეთ ქვაბიდან ქაჭკერით ამოღებული აფუფუნელი ცომი და ზილეთ მანამდე, ვიდრე ხელს თვითონ არ მოსცილდება. ცომი დადეთ თბილ ადგილას 2-3 საათით. ორმაგად რომ აფუფუნება, ფქვილდრედი მაგიდაზე გაღმობილეთ, დაამოწოეთ საშუალო ზომის მკვავალი ფუნთუშები, გაჭურის ფურცელზე გააჩერეთ კიდე 15 წუთს, შემდეგ ზვიდან გადაუსვით 1 ჩაის კოვჩ წყალი გაქვილი კვერცხის გული და შედეთ დულუმში გამოსაცხობად 1 საათით.

შეფუარი ფუნთუხა მსახვანით

- გამომარი ფუნთუხა — 100 გრ.
- რძე — 70 გრ.
- კვერცხი — 1 1/2 ცალ.
- შაქარი — 5 გრ.
- კარაქი — 10 გრ.
- ისანახი პიურესათვის: ისანახი — 100 გრ.
- შაქარი — 5 გრ.
- ფქვილი — 10 გრ.
- რძე — 50 გრ.
- კარაქი — 5 გრ.

2 გამომარი ფუნთუშის ნაჭერი (უჭერქოდ) რძეში დაალებეთ და საწურზე მოათავსეთ, რომ რძისგან დაიწრიტოს. შემდეგ ეს რძე შაქართან წყალდეთ, გაყვით, დაუმატეთ 1/5 კვერცხი (კარგად ათქვეფილი), ამოავლეთ შიგ ფუნთუშის ნაჭრები და შევით გახელებულ კარაქში. 1 კვერცხი მოხარ-

შეთ, გაფქვინით, დადეთ ზემოდან შემწვარ ფუნთუშას და სუფრზე მიიტანეთ ისანახის პიურესთან ერთად.

100 გრ ისანახი კარგად დააღარჩეთ, ძირები მოაშორეთ, წყალში რანდენიგებერ გარეცხეთ, ჩაღეთ ქვაბში უწყლო და ჩაშუშეთ (10-15 წუთი), დაუმატეთ 1 ჩაის კოვჩი შაქრის ფხენილი, როცა ისანახი კარგად დარბილდება, გახეხეთ და თვითი სოუსით შაქვით. სოუსი ასე მოამზადეთ: 1/2 ჩაის კოვჩი კარაქი პატარა ქვაბში გადადეთ, შიგ მოშუშეთ 1 ჩაის კოვჩი ჰურის ფქვილი, მერე დაახსით — 1/4 ჩაის ჭიქა ცხელი რძე და 20 წუთი აღდეთ, ეს სქელი სოუსი შეურთეთ ისანახს, უყავით მარილი და ისე გაჭურაში შედგით გამაზადებამდე.

ფუნთუხა

- ფქვილი — 30 გრ.
- კვერცხი — 1 ცალი
- მარილი — 2 გრ.
- რძე — 100 გრ.
- კარაქი — 6 გრ.
- შაქარი — 10 გრ.

1 კვერცხი კარგად ათქვეფეთ 2 სუფრის კოვჩ პურის ფქვილში, ნელ-ნელა დაუმატეთ 1/2 ჩაის ჭიქა რძე და ცოტა მარილი. ტაფაზე დადეთ 1 ჩაის კოვჩი კარაქი, კარგად რომ ერთიდანა, დაახსით ვაშლდებული ცომი წყალსა და ცალ-ცალკე ფუნთუშებად, შეწვით ორივე მხრიდან და შენედა გამაზადებულ, ცხელ ფუნთუშებს მოაყარეთ შაქრის ფხენილი.

გლინები მარაგით

- ფქვილი — 40 გრ.
- კვერცხი — 1/4 ცალი.
- კარაქი — 10 გრ.
- რძე — 30 გრ.
- შაქარი — 10 გრ.
- შაქარაბა — 30 გრ.

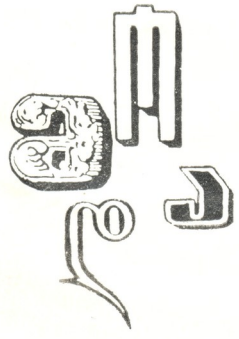
40 გრ ფქვილი რძეში გახსენით, დაუმატეთ ცოტა მარილი, 1/2 ჩაის კოვჩი შაქარი, კვერცხის გული, ყველაფერი ეს კარგად ათქვეფეთ რომ არ დაქურთმდეს. ცალკე ათქვეფეთ კვერცხის ცილა და დაუმატეთ გამაზადებულ თხელ ცომს. გაავარვარებულ თუჩის ტაფაზე კარაქი დადეთ და გლინები ორივე მხრიდან შეწვით, ამოაღეთ, წყუსვით მერაბა, შემდეგ ოთხად მოკეცეთ და მოაყარეთ შაქრის პულარა.

ბარბანის პირველ გვირგვამ — „თოქინი“ — ნაბო მირზაშვილი (11 წლის); მეთოხაზე — „ვედვაბა“ — ია შურუბაძე (12 წლის).

რედაქტორი მარტია ბარათაშვილი	სარედ კოლეგია: მ ბანძაშვილი, ნ. გავრილავაშვილი, ნ. ვარგანიძე, ზ. კახაბაძე, ნ. კილაშვილი, თ. ლაშვალიაშვილი, ჯ. ლომთათიანი, ჰ. შალვაძე, ნ. გალავა, ტაშვილი, ლ. შინგალია (მხატ. რედაქტორი), ლ. შვირშვილი, თ. წარმოელი, ნ. ჯავახიშვილი, ვ. ჯავახიძე (პ. მე. მღვინე).	საქ. კვ. ცენტრალური კომიტეტის გამორცემლობა
------------------------------------	--	--

საქ. კვ. ცენტრალური გამომცემლობის სტამბა. თბილისი, ლენინის ქ. № 14.
Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელეფონის №, № რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მღვინის — 99-71-68. მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57, სეროთი განყოფილების 93-98-54. გადაცემა ასაწყობად 4/VI-79 წ., ხელმოწერილია დასაბეჭდად 6/VI-79 წ., ქალაქის ზომა 60x90 სმ, ფურცლების ნაბეჭდი ფურცელი 3. სააღრიცხვო-სამომცემლო თაბახი 5,3 ტირაჟი 126.000, შეჯ. 1311. უე 00733. ფასი 30 კაპ.

1. ბავის ასაკის ბავშვისათვის ტრიკოტაჟის ქსოვილისაგან კომპლექტი წინსაფრით
2. ბავშვის კომბინირებული კოსტუმი ჩიბის ქსოვილ საგან. წინსაფარს ამუშვენებს აპლიკაცია.
3. ბიჭუნას კომბინეზონი ტრიკოტაჟის ქსოვილისაგან
4. ბავის ასაკის ბავშვისათვის კომბინეზონი ჩიბის ქსოვილისაგან წინ შექანიკური შესაყარაით. ჭიბეებით.

მოდელის ავტორი მზატარი მოდელიორი

მანანა კუპრაშვილი

676/96

ИНДЕКС 76178